

ТРЕЙЦІ ГОД ВЫДАНЫЯ

ТРАВЕНЬ 1944 ГОДУ

№ 9 (45)

**НОВЫ
ШЛЯХ**

БЕЛАРУСКАЯ КУЛЬТУРА НА НОВЫМ УЗДЫМЕ

Яшчэ не зацікалі грывець на нашых па-
лех першым гарматным стрэлы най-
м, як ужо адразу пачаў пуцьсавань
ноўнай творчай праца. І як вынік гэтага —
нашай беларускай літаратура, музыка, ма-
лярства і тэатр маюць чым пахваліцца.

Звыш 50-ці нашых сучасных беларус-
кіх паэтаў і пісьменьнікаў напісалі за час
вайна колькі новых раманаў, апавесцяў
і п'есаў, дзясяткі новых апавяданняў і
сцэні вершаў. Сярод іх ёсць ужо даўно
звесты нашаму чытачу імяны Наталля
Арсеніевы, Юрка Віцьбіча і іншых, а
таксама і беспрэчынныя таленты Ларысы
Геніюш, Лявона Слуцкіна, Тодара Ле-
бяды, Алеся Салаўя, Рыгора Крушынны,
Уладзімера Дудзіцкага, Масея Сядзіба,
Лявона Крышчанина і інш. Усе яны, па-
жабляючы у сваёй творчай працы «сацы-
яльнага заказу» з боку балышавіцкіх
дыктатараў, апавядаюць нацыянальнае, ад-
раджэнне нашага краю і без балышавіч-
кай ідэалізацыі малююць жыццё нашага
народу за саветскай і палітэкай. Разам
з тым асабліва радасным ёсць зьяўленне
новае беларускае публіцыстыкі, ведамых
беларускаму чытачу імянаў У. Глыбіна-
га, А. Альгердавіча, К. Эзавітава, Г. Радзі-
віловіча і інш.

Усебачковы росквіт беларускае культ-
уры у перажыванні намі час гэтак-жа ярка
выражэўся і ў галіне музыкі. Наш народ,
які наагул належыць да народаў з най-
большай прыроджанай музычнасцю, мае
багвейшую скарыя народных песняў,
змест якіх неразлучна звязаны з ягонай
гісторыяй — з ягоным жыццём, працай і
змаганнем за сваю волю. Гэтыя песні
выражаюць багацейшую гаму нязнаса-
духовага настрою нашага народу і зьяв-
ляюцца нязьменнай крыніцай для пра-
фэсійнай музычнай творчасці нашых суч-
асных беларускіх кампазітараў.

Нашы найлепшыя сучасныя кампазіта-
ры М. Шчаглоў, А. Туранкова, Р. Самохіна,
Іваноў, Зінчук, Спаські і іншыя перажываю-
ць такі творчы ўзлёт, якога яшчэ лі-
колі ня ведала гісторыя нашае музыкі. За
два з пазоваю гады імі напісаныя сцэні
твораў усіх музычных жанраў і формаў,
пацягваючы ад прасцейшых акальных
мініятюраў і аж да вялікае симфоніі і ма-
нументальнае гістарычна-геройнае оперы.
Іскіненне нашых кампазітараў да па-
глыблення нацыянальнага зместу і фор-
мы сваіх твораў прывяло іх да яшчэ
больш уважлівага знаёмства і пранікнен-
ня у душу народнае музыкі. Адгэтуль
з-пад іхнага пера выходзяць гэтыя няз-
дурныя апрацовак народных песняў, як
«Ой, ды у нашым сяле» М. Шчаглова,
«Ой, вяду бяду» А. Туранкова, «Антон
маладзенькі» Р. Самохіна і іншыя. Вылу-
чаючыя сваёй даканаласцю новыя ра-
мансы «Не забуду я, Алеся», «Зімова
дарога» і «Лес» М. Шчаглова; «Слуцкія
тэчышчы» і «Скрыпка» А. Туранкова; «Зор-
ка Візюра» і «Непагоды вечар» Р. Само-
хіна. Радаснай падзеяй зьяўляецца і тое,
што нашыя беларускія кампазітары на-
пісалі шмат рамансаў і песняў на тэксты
беларускіх паэтаў М. Багдановіча, А.
Цёткі, А. Гаруна, Н. Арсеніевы, В. Ду-
ліна-Марцінкевіча, Уладзімера Дубоўкі
і г. д. Найбольш-жа песняў і рамансаў
створана імі на зусім новай тэматы суч-
асных беларускіх паэтаў. Сярод іх ня-
мала ўжо ёсць песняў патрыятычнай

«Пагоня» М. Шчаглова і А. Туранкова,
«У гушчарох», «Беларусь — наша Маці-
Краіна» і «Хор сялянцаў» М. Шчаглова
і г. д.), німала песняў жаўнерскіх і для
Саюзу Беларускае Маладзёі («Наша мэта»,
«Мы моладзь», «Песьня-кліч» М. Шчагло-
ва і інш.).

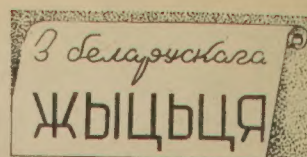
У галіне камэрнае музыкі апошнім ча-
сам таксама напісана шэраг твораў: тры
Самохіна, квартэты Туранкова і ансамбле-
выя творы М. Шчаглова. Тым большае
значанне іх у гісторыі нашае беларускае
музыкі, што ў ранейшых перыяды бела-
руская музычная літаратура гэтага жанру
зусім ня знала.

З симфанічных твораў вартымі увагі
зьяўляюцца «Сюіта» Туранкова, увертўры
Шчаглова і Самохіна, а таксама «Бела-
руская рапсодыя» і «Сюіта на беларускіх
тэмы» Самохіна для ансамблю цымба-
лістых. Яшчэ большага поспеху дасяг-
нулі нашыя сучасныя беларускія кампа-
зітары ў галіне опернае музыкі. Імі за
час ваіны ўжо створаны тры запраўды
нацыянальныя беларускія оперы: «Ку-
пальце» Туранкова, «Лясное возера» і
«Усяслаў Чарадзеі» Шчаглова.

Не адстаюць ад пісьменьнікаў і кампа-
зітараў і іншыя беларускія мастакі. І яны
перажываюць свой творчы ўзлёт. Сьвет-
скія гэтага зьяўляюцца частыя выстаўкі
беларускага малярства ў Менску і іншых
гарадох Беларусі і колькасць іхных
удзельнікаў і выстаўленых імі на выстаў-
ках працаў, што ўсё ўзрастае і ўзрастае.
Гэтак, калі ў першай выстаўцы ў Мен-
ску у лютым 1942 г. брала ўдзел 17 маста-
коў з 124 працамі, дык у другой выстаў-
цы ў кастрычніку-лістападзе 1942 г. брала
удзел ужо 21 мастак з 246 працамі, а ў
трэцяй, якая адчынілася ў нядзелю
28-га лістапада летась — 28 мастакоў з
266 працамі. Апрача таго ўлетку 1942 г.
пры Баранавіцкім музеі была адчыненая
выстаўка працаў баранавіцкіх, наваграда-
цкіх, нявыскіх і іншых мастакоў. 22-га
чэрвеня 1943 г. у будынку Баранавіцкае
Гарадское Управы мела месца выстаўка
маладых беларускіх мастакоў пад назо-
вам «Маладое мастацтва»; у ёй брала
удзел 11 маладых мастакоў з 144 твораў.
У жніўні-верасні 1942 г. адбыліся вы-
стаўкі беларускіх мастакоў у г. Слоніме
і іншых беларускіх гарадох. А ў краса-
віку-траўні мінулага году у будынку Бе-
ларускага Нацыянальнага Камітэту ў
Вільні адбылася выстаўка знамага бела-
рускага мастака Пётры Сярпіеніча.

У выстаўках бяруць удзел гэтакі ўжо
ведамыя беларускія мастакі, як Мікола
Дучыч, Тычына, Волкавы, Гуткоўскі, Ці-
хановіч, Гембішкі, Саўрук, Гусёў, Кар-
жанеўскі і г. д. Але ня толькі колькасць
рост выстаўленых на выстаўках працаў
беларускіх мастакоў светчыць аб роскві-
це сучаснага беларускага малярства. Аб
гэтым светчыць у першую чаргу паглыб-
ленне ягонага нацыянальнага беларуска-
га зместу і формы.

Такім чынам, сучасная беларуская на-
цыянальная культура, вызваленыя ад за-
пугі балышавіцкае рэжымі, наперад. І ні-
што ня можа стрываць ейнага поступу,
бо пакуль жыве беларускі народ, да тых
будзе жыць і развівацца беларуская на-
цыянальная культура. А. Верасень.

Святкаванне 25-х угод- наў Віленскай Беларускай Гімназіі

У валошніх чыслах красавіка ў
Вільні адбылося урачыстае свят-
каванне 25-х угодкаў Віленскай
Беларускай Гімназіі. Святкаванне
мела характар вялізнае мані-
фэстацыі беларускага адзінства. На
ім прысутнічаў Прэзідэнт Бела-
рускай Цэнтральнай Рады прафэ-
сар Радаслаў Астроўскі, госьці з
розных мясцінаў Беларусі і загра-
ніцы. З Менску брала ўдзел у свят-
каванні вялікая група беларускіх
культурыстаў, сярод іх — старшыня
Беларускага Культурнага Згурта-
вання спадар А. Калубовіч, кампа-
зітар Мікола Шчаглоў, паэты Ула-
дзімер Дудзіцкі, Наталля Арсені-
ева і інш., а таксама і група са-
лістых Менскае Беларускае оперы.
У святкаванні ўдзельнічаў пава-
жаны госьць з Прагі — найвыдат-
нейшы беларускі тэнар, рэспэктан-
т беларускага народу ў свеце,
салісты Мілянскае оперы Міхал
Забойда-Суміцкі.

Дзьве кнігі Масея Сядзіба

У бліжэйшым часе выходзяць з
друку дзьве кнігі найвыдатнейшага
беларускага сучаснага паэты Масея
Сядзіба. Першая кніга — зборнік
вершаў «Ад сына твайго, Беларусь»,
другая — зборнік успамінаў «Ах-
жыры балышавізму». Кнігі дру-
куюцца ў Кенігсбэргу. Іхны выхад
у свет зьявіцца каштоўнейшым
указам у скарыніцу нашае бела-
рускае літаратуры.

Выстаўка вышываўчага мас- тацтва

У канцы ліпеня Беларускае Культур-
нае Згуртаванне мяркуе наладзіць
у Баранавічах выстаўку вышыва-
чага мастацтва. Ініцыятарамі гэтае
выстаўкі зьяўляюцца мастакі Бара-
навіцкае акругі. У выстаўцы ноль-
муць удзел маляры, разьбяры, гра-
фікі, дэкаратары і іншыя.

З жыцця Слонімішчыны

З ініцыятывы Слонімскага акру-
говага аддзела Беларускага Культ-
турнага Згуртавання ў Слоніме
была арганізаваная ў красавіку
выстаўка беларускіх вышываў. На
выстаўцы былі паказаныя кашулі,
бляскі, ручнікі, абрусы, вытанкія
і выштыты рукамі нашых сялян.

„Сягонья“

Надаўна вийшаў з друку зборнік
вершаў беларускіх пэсыярыкі На-
талля Арсеніевы. Зборнік мае
назоў «Сягонья». У яго увайшлі
вершы, напісаныя паэткай у ва-
ношнія тры гады.

Не вокладцы: Слаў асу.

Выдавецтва часопісу «Новы Шлях»
Менск, вул. Рагнеды 2, тэл. 21300.
Галоўны рэдактар У. Сядура.

3 ФОТО-КАМЕРАЙ

Погроза англ-американскіх павестраных піратаў. Цяжкая гармата нямецкай эсэнтнай артылеры, што ахоўвае гарды Эўропы ад ганебных налётаў плятакратычных гангстэраў. За апошні час лік зьбітых варожых самалётаў, дзякуючы сталым удакананьням нямецкай эсэнтнай артылеры, павялічваецца.

Унізе: 3 надыходам лета кола абавязкаў селяніна з дня на дзень павялічваецца. У час працы селянін заўсёды рупна клапаціцца аб сваіх пэўных памагатых — конях.

Нямецкая сельская гаспадарка абавязуе аднаго аднаго па пашырэнні пасевнай плошчы бульбы.

«Віншуем, спадар унтар-афіцэр, з новымі пагонамі», — кажуць нямецкія горныя стралкі свайму таварышу, павышанаму ў чыне за зьбіліваю алявіч.

Пасля працы — прыемні і вясёлы адпачынак. Дзюгаты з усходніх акру-саў, што працуюць у Нямеччыне, на сваіх прадпрыемствах нярэдка на-аджываюць паказы з песьнямі і скакамі. На здымку: дзьве маладыя работ-ніцы у нацыянальнай вопратцы выконваюць народны танец.

БЕЛАРУСКАЯ САМАПОМАЧ НА НОВЫМ ЭТАПЕ ПРАЦЫ

У вялікім змаганні з сусветным ворагам — бальшавізмам хваля войны пакінула па сабе крывавае сьлед. Шмат людзей у віры гэтай вайны завярнулі страціта ўвесць свой дабытак, застаюцца бяз ніякіх магчымасцяў да далейшага існавання. Мільёны сіратаў і удоваў — гэта вынік вайны падзеяў.

Каб загіць бальшавіцкія раны, дапамагчы абяздоленым і заапакавацца над бяспрытульнымі, была пакліканая да жыцця у дзень 22-га кастрычніка 1941 году Беларускай Народнай Самапомач. Яна згуртавала пад сваёй эмблемай усе лепшыя сілы беларускае актыўнае інтэлігенцыі на адбудову знішчаннага краю. Беларускай Народнай Самапомач згуртавала людзей добрай волі, для якіх грамадзянская справа стала вышэй асабістае.

Беларуская Народная Самапомач была створана для харытатывных мэтаў, аднак абставіны 1941 году вымагалі ад беларускае інтэлігенцыі згуртаванага дзеяння

у інтарэсе абароны бязраднана беларускага грамадзянства ад усцількіх ворагаў, якія спосабам правакацыі імкнуліся знішчыць перадавую частку беларускага актыву. Арганізацыя Беларускае Народнае Самапомачы ахапалая у той час амаль усе галіны жыцця і дала ім аснову да самастойнага існавання.

Аднак, трэба прызнаць, што беларускае грамадзянства ня было цалкам задаволена працаю Цэнтралі БНС. Усё гаварыла аб тым, што працу Беларускае Народнае Самапомачы трэба рэарганізаваць. У сувязі з гэтым 13 ліпеня 1943 г. адбылася рэарганізацыя і была створаная новая падобная арганізацыя — Беларускай Самапомач, у скарачэнні БСП. За галоўнага кіраўніка быў пакліканы вядомы беларускі дзеяч спад. Юры Сабалеўскі.

Беларуская Самапомач мае чыста харытатывныя мэты і два кірункі працы: «Сацыяльнае Забеспячэнне» і «Ахова Здароўя».

Абавязак Беларускае Самапомачы — арганізаваць беларускі народ у шчыльныя і згуртаваныя шэрагі, каб лягчэй было перамагчы пры узаемадапамозе ўсе цяжкасці, выкліканыя вайною.

Беларуская Самапомач — гэта добраахвотнае аб'яднанне грамадзяк апеці і аховы здароўя. Яна павінна аб'яднаць увесць беларускі народ у вадну згодную сям'ю, каб сусольнымі сіламі ісці да лепшага заўтра.

Псыхічныя і матэрыяльныя адбудова нашата краю можа ажыццэвіцца толькі тады, калі мы з пэўнаю падрыхтоўкаю да працы улічым у пэўныя арганізацыйныя формы, дзе здобудзем грамадзкае ўзадаванне і дысцыпліну. Беларускай Самапомач дае беларускаму народу магчымасць заданочыцца у добравольнай арганізацыі і праз гэта дайсці да нацыянальнага згуртавання.

Кажная грамадзка-дабрачынная арганізацыя, якая пабудавана на прынцыпе сярб-роўства, павінна ўтрымоўвацца з сярб-роўскіх узносаў і у ніякім выпадку не павінна скарыстоўваць на гэту мэту ахвяры жыхарства. Дзеля гэтага абавязак каяжнага сьведмага беларуса і беларускі — быць актыўным сярбам свае дабрачыннае арганізацыі; дапамагаючы ёй — гэтым дапамагаеш сваёму народу.

Беларуская Самапомач, нягледзячы на цяжкія абставіны, у сваёй працы дасягнула даволі паважных вынікаў. Прыкладам, у 1943 годзе была зробленая вялікая дапамога беднаму жыхарству. Толькі у Менскай гарадзкой акрузе страўні БСП выдалі за наўны разьлік 225,060 абедар і 116,678 абедар дармова. Было выдана прадуктаў харчавання у страўні БСП: мукі жытняй 12,625,65 кг., бульбы 44,873,35 кг., гароху 2,489,92 кг., тлушчаў 176, 27 кг. і г. д.

Была выдана беднаму жыхарству грашовая дапамога на агульную суму 202,024,50 руб. Апрача гэтага шмат дапамагла Самапомач беднаму жыхарству у бясплатным лячэнні, індывідуальна дапамагла і прадуктамі харчавання, вопраткай і пасысельнымі прыладамі.

Беларуская Самапомач, нягледзячы на цяжкія абставіны, шмат прычынілася да палічэння жыцця беларусаў і другіх нацыянальнасцяў, якія з прычыны вайны падзеяў знаходзяцца у цяжкіх матэрыяльных абставінах.

Праца Беларускай Самапомачы цалкам асягне свае заданыя толькі тады, калі беларускае грамадзянства, разумючы абавязак і патрэбу, улічца у шэрагі Самапомачы і дружна пойдзе да агульнае працы на палічэнне лёсу нашых абяздоленых братоў... Няхай глыбака закрануць нашы сэрцы іхныя сьлёзы, іхнае гора; наш сьвяты абавязак — сьцэрці гэтыя сьлёзы, ператварыць гора у радасць.

Б. С.

ЮРЫ САБАЛЕЎСКІ

Былі Галоўны Старшыня БСП, Другі Віцэ-Прэзідэнт Беларускай Цэнтральнай Рады Юры Сабалеўскі нарадзіўся 24- IV. 1889 г. у Стоўпцах. Бацька быў зачыгуначніка. У маладосці Ю. Сабалеўскі

здабыў прафэсію каморніка-будавніка і працаваў па сваёй спецыяльнасці да 1914 году у Літве, а пасля, у 1920 годзе працаваў у Польшчы. У сусветную вайну — ад 1915 году да 1918 году — служыў у царскай арміі.

Жыццё Юрыя Сабалеўскага зьяўляецца мініятурай нашага агульна-народнага жыцця: грамадзянская праца, момэнты змагання і турмаў перамажоваўца з палітычнымі працамі, арыштамі, ссылкамі, эміграцыяй.

Ужо у 1919 г. пры першай бальшавіцкай акупацыі Беларусі Юры Сабалеўскі за беларускую працу зьяўляецца першым палітычным зніжволеным ЧК спачатку у Менскай, а пазней і ў Смаленскай турме. Пад польскай акупацыяй, вярнуўшы актывны ўдзел у змаганні з палінізатарствам, становіцца у шэрагі Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады і бароніць інтарэсы беларускага народу ў Польскім сойме як пасла казніцы 1922-1928 г.г. Гэтая праца на карысць беларускага народу выклікала на яго, напэўна, найдаўжэйшы ў гісторыі беларускага вызвалення працэс, які працягваўся ад 1922 да 1932 году. За гэты

час прабыў Юры Сабалеўскі ў польскіх вастрогах з перапынкамі 3 гады.

У 1927 г. Юры Сабалеўскі прыбывае ў Нямеччыне як палітычны эмігрант. Тут выяўляе ён засьценную гультыю беларускіх ворагаў і польска-бальшавіцкую правакацыю у шэрагах Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады. Тады, з мэтай аб'явіць гэтую подласць, вяртаецца у Польшчу і дамагаецца над сабою суда, каб на ім публічна выкрыць воражы намаганні Масквы і Варшавы.

Перад пачаткам нямецка-савецкай вайны, у 1941 годзе Юры Сабалеўскі быў зноў арыштаваны бальшавікамі. Прысудзеў у Баранавіцкай турме аж да прыходу нямецкіх войскаў. Выйшаўшы з турмы, неадкладна бярыцца ізноў за грамадскую працу, спачатку у Стоўпцах, а пазней — у Баранавічах, займаючы становішча старшыні гораду. З 1-га ліпеня 1943 году Юры Сабалеўскі займае становішча галоўнага старшыні Беларускай Самапомачы.

Апошні перыяд працы Юрыя Сабалеўскага у Менску цяжка ацаніць сьняня, бо сьняня вынікі для цэлага народу адчуваюцца толькі з часам і гэта — справа пазнейшай гісторыі. Аднак, шырокія колы грамадства ўжо сьняня бачыць, як змяніўся характар арганізаванай грамадзкай працы і працы Беларускай Самапомачы пад старшынствам сп. Сабалеўскага і як на мейсца хаосу, выклікаўшага недавер, а часам і абурэнне шырокіх масаў, прыйшоў парадак і паўстала моцнае супрацоўніцтва у вақтыўных колах грамадзянства.

Сьняня спадар Сабалеўскі — Другі Віцэ-Прэзідэнт БЦР. З нашанай і даверам спатыкае народ рухліваю працу свайго аякуна, а моладзь бярыць прыклад і ўзор у грамадзяк працы.

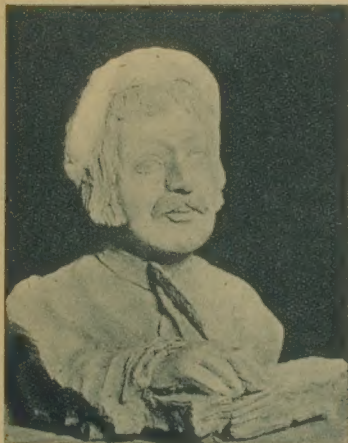
ТАЛЕНТЫ З-ПАД СЯЛЯНСКІХ СТЭЖАЎ

Усе новыя і новыя таленты, што узраслі на беларускай зямлі, распыляюцца на ніве роднай культуры.

Адзін беларускі народ, загаварыла ягоная душа вуснамі песняроў, пэназлем мастакоў, пад пальцамі скульптараў-лепшчыкаў, вымалюючы багацце і прыгажосць нашай краіны, ейную радасць, ейныя спадзяванні.

Нарадзілася яна ў 1906 годзе ў сялянскай сям'і, у беларускім мястэчку Мір. Зьбіраў бацька апошнія грошкі, каб падвучыць дачку, у людзі вывесці. Але цяжка было беларускаму селяніну пры панаванні царска-урадніцкае Расіі здабыць адукацыю.

А таленавітая была ў Станіўскага дачка Вера.

Бюст Францішка Скарыны — праца скульптаркі-самавучкі В. Станіўскай.

Лепка «Першы крок» (маці, якая прыводзіць дзіця).

Адживала пад ейнымі рукамі няжывае гліна. Выходзілі з яе людзкія гатовыя постаці...

Была-б гэта дачка расейскага урадаўца, або польскага пана — атрымала-б яна і стыпендыю, і ў мастацкую школу паехала-б, — і стала-б яна тады мо' да славуі скульптарку. Але яна была толькі дачкою беларускага прыгнечанага селяніна. А хто-ж з паноў «хамані» цікавіўся?... Хіба для забавы...

Падвучыўшыся крыху ў школе, мусіла Вера аб хлебе думаць, а не аб «забавках» з гліны.

Гэткімі «забавкамі» паном толькі можна займацца, а не беларускай «мужыцкай».

Так і ня змог у маладосці разгарнуцца, адліфікавацца прыродны талент мастацкай-скульптаркі.

Ад часу да часу, калі ўжо ахвота выйшла надыходзіла, наленіць сабе калыскі фігурак з гліны, на шафіцы сабе настаяць, ды зноў — за штодзённымі хатнімі справамі. Бо ніхто мастацкаю не цікавіўся — ні расейскія, ні польскія азякуны культуры.

Міналі гады. Маладая дзяўчына стала дзівучыняю. Пабралася з селянінам тае пекі, дзе мусіла зарабляць хлеб на пражыванне і службаю пры царкве. Сямейныя справы, дзеці яшчэ больш адарвалі мастацкую ад ейных скульптарскіх нахілаў. Прыход балызаўкоў змусіў кінуць ейную дзівучыню службу пры царкве і з'явіцца за настаўніцтва.

Прыход нямецкіх войскаў і вызваленне краю ўзлілі новыя сілы ў здольнасці мастацкі.

Загаварыла ейная крывіцкая кроў. Успомніліся маладыя гады, ейны засутунены жыццёвымі абставінамі талент. Варнулася ахвота — тварыць. Тварыць для роднага краю, для свайго беларускага народу.

І вось Вера Станіўскай бярэцца за работу. Пад рукамі мастацкай-лепшчыцы ажывае зноў гліна, ператвараючыся ў творы мастацтва. Ня маючы ні адмысловай школы, ні аднаведных узораў-малюнкаў, мастацка твораць. З памяці вытэпняе фігуры. Іх ужо шмат. Сярод іх — скульптура першага беларускага друкара Фр. Скарыны, «Першы крок» (маці, што прыводзіць дзіця) і г. д.

В. Станіўскай пры лепцы фігуры «Апошняя пацеха».

Адна з працаў скульптаркі-самавучкі В. Станіўскай.

Цікавая панадзі свайго задумы і выканання лепка — пагрудаўдзе старога беларускага селяніна з бутэлькаю ў руках пад названнем «Апошняя пацеха».

Мастацка — дачка беларускай сялянскай сям'і — сваёй лепкай «Апошняя пацеха» прыгажывае тым балючым, практычным часам чужацкага панавання, калі апошняя пацеха ад урадніцка-панскага прыгнэту, ад бяды сялянскай, нэндзы і гора была бутэлька з атрутнаю гарэлкаю.

Ціпер мастацка пачынае працаваць над скульптурай «Кастусь Каліноўскі» і над іншымі скульптурамі.

Вера Станіўскай — адна з многіх, яшчэ неадкрытых талентаў з сям'ёў і дачок беларускае зямлі — працуе на карысць свайго народу і свайго культуры. Апошнімі часамі яна рыхтуецца да пела-ацкай мастацкай выставкі ў Сопоне.

С. Дар

Сьмартальнае навуцiнiнне

АПАВЯДАНЬНЕ АЎГЕНА ЗАЛЕСШЫНА

Адходзіла вясень...

Нібы сумныя сьлёзы, сьлёзы адыходзячай вясені, зьліталі на зямлю пажоўкатыя лісты...

Хоць і ня было ветру, хоць і сьвяціла сонца, але ў паветры, візьготным і халодным, адчуваўся ўжо бліжэй надыход зімы.

Я задуменна крочыў па шырокай алеі амаль-што бязьлюднага гарадскога парку, гледзячы на вузкую сярэбраную істужку ракі, што зіхала між панурамаўклівых дрэваў. Звонкі шлохал рудогі лясны пад нагамі наводзіў на гужыныя, бягзяднасныя думкі...

Адходзіла залатая вясень... Адыходзіла, як мне здавалася, назаўсёды. І сум, нянамоўна сум агарнуў маё сэрца.

А гэтак 'шчэ нядаўна я уважаў себе за шчаслівага, і ў душы майёй разгаласіліся поўныя надзеі: думкі былі ясныя, сьветлыя, верылася ў лепшую будучыню, хацелася жыць, жыць у салячкіх пачуццях каханьня, бо маладосць брала сваё...

І запраўды, і быў закаханы ў адзін, узнёны, уначы, у сьне мне песьцілі чароўныя блакітныя почы, усміхаўся прыгожы дзявочы твар, і з вуснаў маіх, быццам у мараньні, мімаволі зрываўся часта любое, дарагое для мяне імя: Зосі!...

Я ведаў не з маленства. Мы разам раслі, мы разам вучыліся ў школе, мы былі неадлучнымі прыватэлімі, найлепшымі сябрамі. І ў цяжкія момэнты жыцця мы нежэ лічэй, чымся іншым, пераносілі гора і крыўду, бо выказвалі адзін аднаму свае сапраўныя патаемныя думкі. Ад гэтага выкаваньня, ад гэтага шчыраўсёмі сьмялей крочылі дарогай жыцця, якое толькі пачало адчыняцца перад нашымі вачыма. Так, гэта было сяброўства, якое нешта нам адно сьвятое. Але неўзабаве, нежэ няпрыкметна, у нашых юнацкіх сэрцах прабудзілася новае, высокае пачуццё. І гэта было каханьне — першае, маладое і шчырае.

Калі Зосі скончыла пэдагэніку і пачала працаваць у школе выкладчыцай беларускае мовы і літаратуры, ёй было ня больш за 20 год. Сярод тых, хто залінаўся да яе, і быў найшчасліўшым. Лёс мне спрыяў: на маё каханьне Зосі адказвала сардэчнай прыязню. Нашы пачуцці былі пэгэтулікі глыбокімі, што аднойчы ў вясеннюю лару мы далі адзін аднаму слова злучнае: нашы жыццёвыя шляхі, злучны наш лёс. У той час у Зосі, як і ў мяне, бачыўся ня былі: маёй ейнай лару ўжо памерла, а бачыў нічэ надзея арганізаванай катэды, як «кулэка», выстаілі кудысьці далёка ў халодную Сібір. Мы ўжо марылі аб сумесным жыцьці, бавалі сабе ў думках прыгожую, сьветлую будучыню, калі, раптам, амаль што за тыдзень да нашага жанітва, здарылася нешта такое, на што я ніжэ ня мог спадзявацца: Зосі нечаканна знікла з агарода, пакінуўшы мне толькі ў сьвямі апусьцеўшым пакоі кароткую пісьмуку: «Даруй мне за усё і... бывай».

Узварушаны гэтым здарэньнем, я ў той-жа момэнт кінуўся шукаць яе па ўсім горадзе; я абгег усіх нашых знаёмых, распытваючы іх аб Зосі, я наведваў усе

аддзяленьні гарадское міліцыі і нават прыйшоў у будынак НКВД, але ўсюды мне адказвалі, што ня бачылі такой, зьдзіўляючыся гэткаму таямному знікненьню. Я ішчэ ня губляў надзеі, спадзяючыся на тое, што Зосі ў хуткім часе пернецца, што гэта, магчыма, толькі жарт, або якая-небудзь тэрыіная справа, аб якой яна не хацела заўчасна сказаць мне, але... усё дарэмна. Прайшоў месяц, за ім — другі, а Зосі больш не зьявілася ў сьвой пакой...

Гэта было год таму, якраз тады, калі таксама, як і цяпер, адыходзіла сумная вясень... Але тады ў маім сэрцы 'шчэ варушылася маленькая надзея, тады я 'шчэ не пачуваў сябе пакінутым, самотным. А цяпер? Цяпер я, скліўшы голду, панолі крочыў па моры сухога лясця, думваючы сваю горкую думу... На завароце алеі я выпадкова падняў галаву і ў той-жа момэнт убачыў вельмі знаёмую фігуру дзявочыны, апранутай у шэры жаночкі гарнітур. Яна шпарка набліжалася з другога канца алеі. Ад нечаканасьці я на момэнт застыг на месцы: так, сумлеву быць не магло, гэта была Зосі!...

Яна ішла хутка, нэрвовым, узбуджаным крокам, апусьціўшы долу вочы. Я бачыў ужо здадзё ейны бляды пахудаўны твар, бачыў моцна сьціснутыя вусны, і, калі яна амаль-што парэўналася са мною, сэрца маё здрыганулася і крык, прарэзьлівы крык радасьці, вырваўся з маіх грудзей: — Зосі!

Зосі спынілася і паглядзела на мяне зьдзіўлена, са спалохам, нібы не пазнавала мяне. Ня павітаючы нічога ад радасьці, я моцна паніснуў ейнай руці.

— Як я рады, як я рады, нарэшце ізноў пачуць цябе, Зосі!...

На ейным блядым твары засьвяцілася ўзрадаванасьць; блакітныя глыбокія вочы загарэліся знаёмым мне сьвятлом; яна наблізілася да мяне, хацела штосьці адказаць мне, але... Але ў гэты час лаўнас, пускаючы дым з дарагіх папяросаў проста ў нашыя твары, з нахабным выгледам прайшлі нейкія два тыпы, эстэганна, паўбрапэйскаму апранутыя, і Зосі, нываўшы свае рукі з маіх і ня гледзячы на мяне, халодным, эдэчна, чужым голасам выразнала прамовіла: — Прабачце, мы з пазі незнаёмыя!

Сказаўшы гэта, яна адварнула ад мяне і той-жа-ж хуткай, нэрвовай хадю пайшла ў сваім кірунку.

Усё гэта адбылося гэтак хутка і раптоўна, што я нават не паспёў ёй што-небудзь адказаць, і доўгі час, уражаны ейнымі словамі, стаў янроуха, нібы прыкуты да зямлі. А калі апамятаўся, Зосі ня было ўжо відаць — ейная высокая постаць у шэрым жаночкім гарнітуры загубілася паміж дрэваў, зьлілася з прырастасцю хварбаў адыходзячай вясені...

Мітусьціныя, трывожныя думкі ні на часіну не давалі мне супакою, і амаль цэлую ноч я ня спаў.

А дзесьці за вакном нисупыніна зываў асёныі пецер, грукаталі вакніцы, ціха і жаласна зьвінелі шобы. Я мімаволі услухваўся ў гэты шум, і сэрца маё, поўнае трывогі і смутку, балюча сьціскалася.

«Мабыць яна ўжо мае мужа і ў не пачыла сілы сказаць мне аб гэтым? — думаву я. Але ў той-жа момэнт перад маймі вачыма паўставала ейная сьветлая усмішка, ейная прадзінная вочы, якія не павінны былі ігнаць, і мне ўжо ня перылася ў тое, што ў Зосі не хпіла харобрасці шчыра расказаць мне аб усім.

Гэтыя пытаньні не давалі мне супакою. — Даўна, вельмі даўна!... — голасна гаварыў я сам з сабою. — Што гэта магло-б быць? Што?... — Але адказу ня было...

Яшчэ удзень, забегінася ў адрасына стол, я ўжо ведаў, дзе Зосі жыла, і пад вечар, адразу-ж пасля працы, я скіраваўся да яе на другі канец гораду.

Калі я апынуўся на другім паверсе двухпавярховага будынку, дык некаторы час стаў у нерашучасьці перад дзьвярыма. Быў момэнт, калі я ўжо хацеў вярнуцца назад, але думка аб тым, што Зосі цяпер, пэўна, вельмі дрэнна жыла, надала мне адвагі. Я паваніў. Дзьверы адчыніла незнаёмая, размаляваная жанчына, з папяросаю ў руцэ. Яна паглядзела на мяне моўчкі і падазрона.

— Я хацеў-бы пабачыць Зосію К.

Яна моўчкі паказала мне папяросаю ня другі канц калідору і, чамусьці хітрагаці усміхнуўшыся, адварнула.

Дзьверы, якія влі ў пакой да Зосі, былі нячысьненыя змыцценыя. І я ішчэ з парогу бачыў, як яна, стоячы да мяне спыноу, паглядзела праз акно ў сад.

Калі ліха рыпнулі за мною, дзьверы, Зосі спалохана павярнула да мяне. Твар ейны быў на гэты раз яшчэ больш бляды, чымся учора, і на ейных вачох блішчалі сьлёзы.

— Паслухай, Зосі, — сказаў я, падыходзячы да яе, — я можа падобра зрабіў, што прыйшоў да цябе. Але я не магу, зразумей мяне, я больш не магу жыць без цябе, ня ведаючы таго, што адбываецца з табою.

Яна сьцёрла з твару сьлёзы, і стомленым, ціхім голасам сказала: — Ну, што-ж, — калі прыйпілі, дык расправайцеся і сьядайце...

— Чаму ты кажаш мне «ны»? Няужо-ж мы чужыя?...

Зосі нічога не адказала, толькі, спусьціўшы вочы, спакойна, адпавала, наўмысьля спакойна прайшла паўз мяне і шымылей прычыніла дзьверы. Потым, не сьліпнаючыся, падыйшла да стала, адажынула патэфон і завяла плыту.

Прарэзьлівыя гукі шумнага фактотру запуюлі пакой, узварушылі маю душу...

— Што гэты значыць? — амаль-што крываўнуў я да Зосі, ухаліўшы ейнай вочы, дзіцячыя плечы.

Яна ўся здрыганулася, зьлібела і... моўчкі падняла на мяне свае блакітныя запалаканыя вочы.

— Што з табою, Зосі?... Адкажы-ж мне, нарэшце, што здарылася? Што?...

Зосі больш ня вытрымала: яна вярнула з маіх рук і з няжым, адным стог-

нам павалілася на канапу; ейныя плечы уздрыгвалі; яна плакала.
— Я невінаватая... Я аусім невінаватая перад табою... — вырываўся ў не скрозь ілач. — Гэта усё — павуцінне, якім ён мне абматваў... Павуцінне, у якім я мушу загінуць... Так, загінуць. Божа мой, Божа!...

Нешта явячусь сьнісцала маё горла, пазносіны боль, боль аднаго прыстаў усяго мне. Я нахіліўся над ёю, палуючы ейныя рукі, твар, вусны...

— Супакойся, Зось!... Можна ня ўсё яшчэ гэтак жахліва, як табе здаецца... можна ўсё ніччэ добра скончыцца...

— Не, не... не супакойся мне... Ты нічога ня ведаеш... Гэта жахліва... Гэта канец майго жыцця... Пархаты даможыцца сьвайго... Ён мае сілу...

І толькі цяпер я аздагаўся аб кім яна гаворыць. «Ён» — гэта быў ніхто іншы, як Ісак Ліпкін, раёныя начальнік НКВД, які, як мне было вядома, набіваўся ў свой час да Зосі са сваім каханнем. Так, сумлеву быць не магло, гэта быў ён. Яшчэ за месяц перад тым днём, калі павіна было адбыцца нашаму жанітву, Зось мне расказвала аб тым, што ён, выклікушы яе на сваю кватэру, настойліва патрабаваў ад яе згоды на тое, каб яна стала ягонай жонкаю, патражаў нават змардаваць яе ў турме, або паставіць на катаржную працу ў канцлагер у тым выпадку, калі яна будзе упірацца. Даведаўшыся аб гэтым, я быў страшэнна ўсхваляваны. Але праз некаторы час «гаварыш» Ліпкін быў перасланы на працу ў іншы горад. І я ўжо зусім забыўся і на яго, і на ягоныя пагрозы.

Але, відаць, дарэмна я гэтак хутка забыўся на небяспэку, зусім дарэмна!...

...Зось, нарэшце, крыху супакойлася; яна ўжо больш ня плакала, а палаяжыўшы галаву на маё плячо, нервова ўпірала хустачкай вочы.

— Прабач... Гэта хутка пройдзе... Гэта — так... Слабасць... Яна яшчэ ўсклікала, але ўжо бяз сьлёз, — Я хачу каб сказаць толькі адно... Я... я бяжусь цяпер за тваё жыццё... Ты-ж мог аздагадаць, што нам ня можна быць хоць часіну разам... Вось і цяпер, калі ты прышоў, я вымушана была занесці плыт, каб ня чуваць было нашай гаворкі, бо побач з майм пакоем пасялілі яны сваю прастытутку, якая нават і тут сочыць за мною.

Я глядзеў на яе здзіўлена, ня ведаючы, што ёй адказаць...

— Так... Гэты агідна чалавек абматваў мне са шпігоўствам... — казалі Зось. — Ён усё гэтак хітра падмайстраваў, што мяне пачалі уважаць за буйную шпіёнку, да якой быццам-бы прыходзілі на парад іншыя... Таму мяне і трымаюць на полі, а я ў турме, каб не вылазіць усіх тых, хто на іх думку гэтакі шпіён, які і я... Гэтакім чынам загінулі колькі майх знаёмых, нізавых толькі ў тым, што яны перакінуліся са мною колькімі словамі... Гэтакім чынам можам і ты загінуць.

У пакой пацэўся гучны трэск, і ў той-жа момант сьпінаўся патэфонная плыта. Відаць, парвалася пружына, і гукі мушкетэра фактотру нечакана сьціклі. Наступіла цішыня, тая старокавая цішыня, якая будзіць у сэрцы пагрозлівую трыгуну...

— Памятаеш, у тым дні, калі мы зніклі сябе найшчаслівейшымі людзьмі на свеце, калі мы марылі аб бліжэйшым часе, да мяне часамі прыходзіў сум... Вось якраз у той час адзінкуль вярнуўся Ліпкін. Ён выклікаў мяне, зноў хачеў запало-

хаць... Я тады нічога не гаварыла табе, бо думала, што гэта жуда, гэтыя палукі хутка скончыцца... Але я памылілася... Аднойчы, уначы ён прыехаў на машыне да мяне з двума сваімі папачні-камі і сілком выцігнуў мяне ў пакою, захапіўшы мае хатнія рэчы... Да гэтага часу больш паўгода я жыла ў Іркунку, куды яго перавялі працаваць.

Зось ужо зусім азнавалася сабою і гаварыла спакойна, прыйшлішымі голасам, але словы ейныя гучалі гэтак балюча, што здавалася, каб яна паранейшаму плакала, мне было-б лягчэй пераносіць тое, што я чуў...

— Каб ты ведаў, колькі пакуты я пасытала ў той час, колькі гора мне давялося глынуць! Ён не даваў мне супакою ні ўдзень ні ўначы. Мы жылі тады на розных кватэрах, а ён дамагаўся, каб я перайшла да яго. Я не аздаждалася, я ненавідзела яго. Ён колькі разоў саджаў мяне ў засьценні НКВД, сам рабіў допыты. Мне ня было каму паскардзіцца, бо на мне, азякучы ягоному спрыту, была пляма шпіёні. Высыя ня было. Я толькі і марыла аб тым, каб пакончыць самагубствам. А пасля... пасля яго ізноў пераслалі сюды, ў гэты горад, а мяне этапам, як «заснога поруга народу», прывезьлі ў Іркунку.

Яна выпрастала і паглядзела проста ў мас вочы. Голас ейны здрыгануўся, здавалася, цывільнае загарэўся ейны пагляд.

— Любы, любы мой!... шпнтала яна. — Нам, відаць, ня суджана быць разам... Не... Сяньня ў мяне з ім апошняе спатканьне... І усё, усё вырашыцца... Або я стануся ягонай жонкаю, або...

У гэты момант нехта моцна пастукаў у дзьверы. Зось спалохана ўскочыла з калітшы.

— Гэта прыехаў! на мяне! Схавайся куды-небудзь! Або — не... Пачакай. Ён усёадно ўжо ведае, што ты цяперака тут, са мною... Шпіі! ня сыянь...

І павярнуўшыся тварам да дзьверей, крыкнула:

— Упаходзіце!

У пакой увайшоў мужчына ў даўгім скураным паліто і такой-жа шапцы.

— Машына чакае на нас унізе, — прамоў ён, нават не заўважыўшы мяне.

— Добра, — сказала Зось, — я хутка буду.

Чалавек пайшоў, а Зось пачала здырацца. Я дапамог ёй апрануць паліто.

— Пастухай, Зось, — сказаў я, калі яна ўжо здыралася адыходзіць, — я прадачуваю штосьці падобнае... Ня едзь да яго! Чусь? Ня едзь сяньня!... Прыкінься хворай!...

— Не, не кажы глупства, я мушу сыняня, або ніколі...

— Дык у такім разе вазьмі мяне з сабою. Я не баюся за сваё жыццё, бо жыць гэтак далей немагчыма...

— Ты звар'яцеў! — амаль-што крыкнула Зось і, адхінуўшы мяне, прайшла да дзьверей. — Застанься тут і чакай мяне. Я хутка буду!

Гучна грывнулі за ёю дзьверы, потым праз колькі хвінаў данёўся знізу шум матору, і я застаўся адзін гдыбака ўварушаны ўсім тым, што здарылася...

Была першая гадзіна ночы, а Зосі яшчэ ня было.

Усхваляваная, я хадзіў па пакой, у тры-дзе паглядаючы на гадзіннік. Мяне сьцігвалі жахлівыя думкі. Павуцінне, аб якім гаварыла Зось, было моцным і парваць яго было немагчыма... А гадзіны цяклі паколдна, нібы здыкваліся

над маёю цярпівасцяй... Даўно ўжо мінула другая гадзіна, мінула ўжо і палова трэцяй, а Зось усё яшчэ не вярталася... «З ёй штосьці здарылася, штосьці жахлівае — мігнула ў думках. Нэрвы мае больш ня вытрымалі, і я, схпіўшы сваё паліто, кінуўся ў прадакаю. Але ў гэты-ж момант Зось сама ішла мне наустрач. Пры цымным электрычным святле, якое было ў прадакаю, я ня мог разгледзець добра ейнага твару, але, калі яна увайшла ў пакой, распранулася і нежэ здзіўлена цяжка і стомлена села на канапу, сэрца маё здрыганулася ад болю, здзіўленьня і жаху.

Зось сядзела нярухома, з закрытымі вачыма; ейныя грудзі навалі і высака уздымаліся — відаць, ей цяжка было дыхаць. Блакитная сукія была ўся пакаме-чаная, а ў некаторых мясцох — парваная. З ніжняй губы сачыўся тонкі струменьчык крыві...

— Што гэта, Зось?!

Яна паглядзела на мяне дзікімі, атуманенымі сьлізымі, вачыма і ніка, ледзь чутна прамоўляла:

— Гад дамогся сьвайго...

Я усё зразумев...

— Я хачу піць... — прашантала Зось,

— я піць хачу... Прыйсьці мне вады.

Яна там, на кухні...

Я выбег у кухню. Мне пацэўся нейкі шум, быццам нешта мяккае і цяжкае апа-лілася на падлогу. Я кінуўся назад у па-кой і... шлянка з вадою вывалілася з маіх рук...

Зось білася на падлозе ў страшэнных болях. Твар ейны быў пасіналы, судар-на сьціскаўся; на вуснах зьявілася пена, а правая рука яе моцна яшчэ трымала маленькую пляшачку.

«Атруцілася!» — малаўкава мігнула думка.

— Зось! Зось!...

Я хутка ўвайшоў яе на рукі, паклаў яе на ложка і ахутаў коўдраю. Потым, як ніпротомны, выбег з пакою, амаль скліў-ся са сходаў, і без каляюша бег па вуліцы, шукаючы тэлефону, каб выклі-каць «Хуткую дапамогу»...

Калі вярнуўся, Зось ужо супакойлася; яна ляжала нярухома, быццам пажылая. Еёная рука зьвісла.

Я ўхпіў гэтую руку, і з неймаверным жахам адчуў, што жыццё адыходзіць ад Зосі: нілье пачаў біцца усё цішэй і цішэй...

— Пацярпі крыху! пацярпі... — марматыў я, ня памятуючы сябе. — Я выклікаў «Хуткую дапамогу». Ты... ты ачунеш... Ты будзеш ізноў здаро-ва...

Зось падняла галаву, і глухі, хрыпаты шпнт данёўся да мяне:

— Дарэмна... Усё дарэмна... Я па-міраю... Ня было нішчэ... Я ня бачыла іншага выйсця... Гэтак лепш — памерці... Зразумей мяне... Гэтак лепш... Бывай, любы...

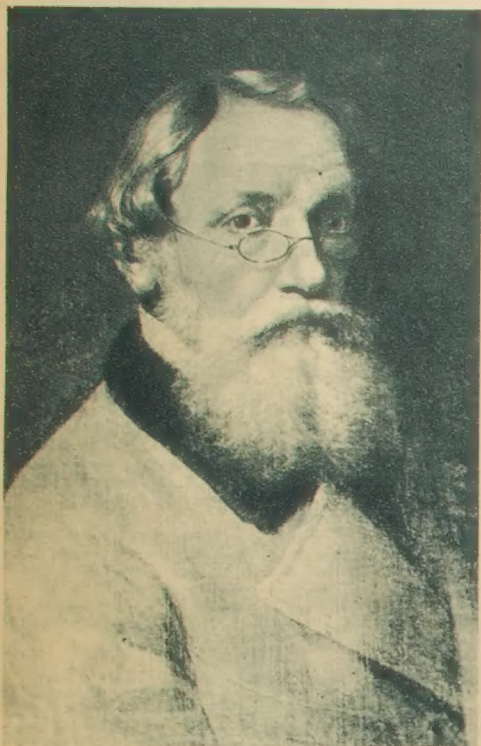
Яна раптам звалілася на падушку, нн-прасталася і... замойкала...

Я скамянеў. Я глядзеў на гэты пры-гожы, мёртвы твар, дарэгі, блізка мяне твар і ў жылах маіх застыгла кроў. Ні думак, ні жадаўня, ні сьлёз у мяне ня было, — я скамянеў...

...Толькі праз дзвэ гадзіны, нібы здыкваліся, дзесьці на вуліцы прагу-чала парэзьліва сьвэрна «Хуткае да-памогі»...

А там, за вакном шэраньню паўстала раньне, і нібы сьлёзы, сумныя сьлёзы адыходзіцеля, зьліталі з панурых дрэваў апошнія нажоўкіны лісьці...

Славуты беларускі мастак

Іван Хруцкі, сябра Пецярбургскай Акадэміі Мастацтваў (1810—1885); алейны аўтапартрэт, намаляваны ў 1884 г. у Фальве. Захарнічах (Палаччына); партрэт знаходзіўся да 1930 г. у Захарнічах у доме Хруцкіх і што з ім сталася пасля — няведама. Здымак зроблены з фатаграфіі партрэта фат. Шыманчыкам у Слоніме.

Злева ўнізе: Письменьнік Пляхид Янкоўскі (вуніцкі, а пасля — праваслаўны святар). Партрэт, зроблены мастаком Іванам Хруцкім у 1847 г. у Вілені; знаходзіцца ў Кракаўскім Музеі. Здымак зроблены фат. Шыманчыкам у Слоніме з друкаванай рэпрадукцыі.

Захопнікі беларускіх земляў — палітыкі расейцы — не абмяжоўваліся знішчэннем краіны, яны прысвойвалі сабе і душы беларусаў, а таксама і скарбіцу беларускае культуры, еяныя вялікія таленты — паэтаў, кампазітараў.

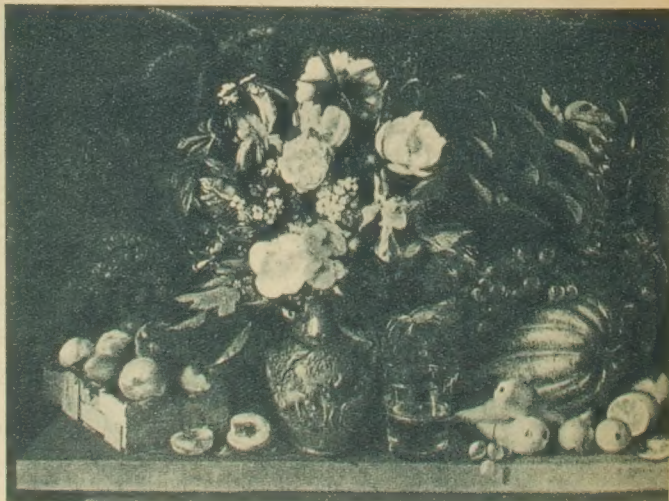
Перад намі ляжыць ведаман расейскай «Большая Энциклопедия Брокгауза». На літару Х. амаль на палове бланкі гаворыцца аб «известном русском художнике — академике Иване Хруцком». А у польскай кнізе з гісторыі польскага мастацтва «Dzieje malarstwa w Polsce, prof. dr. Korce», надварот, Іван Хруцкі залічаны да польскае скарбіцы культуры.

Хто-ж быў Іван Хруцкі? Іван Хруцкі быў беларусам. Нарадзіўся ён у 1810 годзе ў в. Усяя, на Палаччыне, у сям'і вуніцкага святара Тамаша Хруцкага, дзяды і прадзяды якога адвек жылі на Беларусі ў Палаччыне, Мешчыне і Піншчыне, як дробнаа беларускае шляхты.

Паводле успамінаў унука Івана Хруцкага, у сям'і бацькоў мастака можа была беларуская, а маці мастака насіла беларускую вопратку, у якой яна і намаляваная на адным з партрэтаў працы Івана Хруцкага. Мастак атрымаў адукацыю ў Палацкай Акадэміі пры кляштары піраў. Пасля пуніцы ў вышэйшай школе пры Акадэміі мастацтваў у Пецярбурзе, якую скончыў пасмяхова і быў узнагароджаны залатым медалем, а таксама атрымаў стэндыд на пазыку зэмжы для дасканальня свае мастацкае тэхнікі.

Іван Хруцкі адразу сваёй маюнкай нацюрморту бярэ увагу найбярэйшых мастацкіх колаў Пецярбурга

«Садовіна і кветкі». Алейны малянок, зроблены маст. Іванам Хруцкім у 1839 годзе у Пецярбурзе. Знаходзіцца ў Маскве ў Дзяржаўнай Трэціякоўскай Галерэі. Здымак зроблены фат. Шыманчыкам з каляровай рэпрадукцыі.

і Масквы. Ны менш талентаў партрэтаў.

Акадэмія Мастацтваў і Пецярбурзе закупіла шмат карона для сваіх збораў. Тамса акупілі абразы і Румянцаў і Маскве для свае галерэі.

Слава мастака даходзіла да цароў, і ён выконвае шмат партрэтаў для царскага двара, атрымлівае рача узнагародаў даражэйшых пярсмічак, а ад цароў — гадзінілік.

У 1839 годзе Акадэмія Мастацтваў Пецярбурзе залічае Івана Хруцкага да сваіх сяброў.

У 1844 годзе мастак жыве ўным маленькім фальварку на Палаччыне і атрымлівае запрашэнне ад польскага мітрапаліта Яна Сяма прыехаць у Віленю для адукацыі і стасаў у царскай Віленскай акадэміі. Над гэтым працуе 11 год (1845—1856) даражэйшых пярсмічак.

«Мінім партрэт у Пецярбурзе. Мастак Іван Хруцкі»

Маскоў. На пачатку свайго творчага шляху ён і як

Аляксандр Міхайлавіч і «Эрмітаж» у Санкт-бургу. Малаўнікі мастака сёння ў Маскоўскім і Руска-Імператарскім музэях у Санкт-бургу. У Маскоўскім музэі ён знаходзіцца ў адным з заліўных пакояў, дзе царскія і імператарскія карціны, а ў Руска-Імператарскім — у адным з заліўных пакояў, дзе царскія і імператарскія карціны.

У 1840 годзе Іван Хруцкі пераехаў у Санкт-бургу, дзе ён і жыў да свайго сьмерці.

У 1844 годзе пачаў жыць у кватэры на вуліцы Пятровскай, дзе ён і жыў да свайго сьмерці. У гэтым доме ён і стварыў сваю творчую майстэрню. У гэтым доме ён і стварыў сваю творчую майстэрню.

Здымак з арыгіналу фатаграфіі Язэпа Шыманчыка.

го ён займаўся і партрэтнага мастацтва.

Рэшту жыцця мастак праводзіў у Захарнічах на Полаччыне. Памёр у 1885 годзе.

З партрэтаў, напісаных мастаком, вядомымі былі і дайшлі да нас наступныя: партрэт мітрапаліта Сямашкі (партрэт захоўваецца ў Вільні), пісьменніка-журналіста Пляцка (партрэт захоўваецца ў Кракаўскім музэі), партрэт Рамэраў (у Вільні).

Мастак браў удзел у працах над «Альбомам Вільні» Вільнянскага, зямельнага там свае краіны Вільні і ваколіцаў.

Паводля дзіцячых карцінаў мастака, шмат ягоных малюнкаў было ў мітрапаліта Сямашкі. (Дзе знаходзіцца цяпер калекцыя невядома).

У Захарнічах мастак пабудоваў на магілёўска-павільянаўскай царквы, у якой размяшчаўся абразамі ўсе сьвечны.

Малюнк Івана Хруцкага з галіны

нацюрмрту надзвычайна рэалістычны. Здольнасьць перадаваць на падатне ніжэйшыя рэчы з сілаю рэальнага адчуваньня прываражае гледача да абразоў. Гэтакія абразы, як: «Гародніна і плады» і «Кветкі і плады» зьяўляюцца перлам і галіны нацюрмрту. Таксама і ў галіне партрэтнага мастацтва мастак дасягнуў вялікае вышыні.

Дакладнасьць рысунку, рэалізм, праўдзівасьць у адтварэньні характару мадэлі характарызаваў працы мастака.

Мастак быў вельмі пладзінны і ягоныя малюнк таксама і партрэты можна сустрэць ва ўсёй Беларусі.

Шмат абразоў з галіны рэлігійнага мастацтва працы Івана Хруцкага знаходзіцца ў царквах Полаччыны і Вільні, а менавіта ў царкве сьв. Духа.

Н. Жур.

Уверсе зьлева: «У пакоях». — Алейны малюнак (1855 году, Ф. Захарнічы — Полаччына); знаходзіцца ў Маскоўскім Дзяржаўнай Трэцякоўскай Галерэі. Малюнак прадстаўляе пакой у Захарніцкім доме, дзе жыў мастак; хлопчык — сын мастака Юзюк, дзяўчынка — дачка маст. Марылька. Здымак фат. Шыманчыка з рэпрадукцыі.

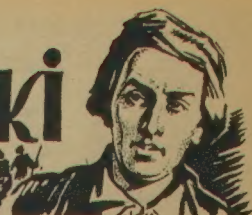
Уверсе: «Прадмесьце Сьніпішкі ў Вільні», рысунак мастака Івана Хруцкага з «Альбомам гор. Вільні» выданьня І. Вільнянскага. Здымак зроблены фат. Шыманчыкам у Слоніме з гравюры Э. Фіндэна (Лёндан).

Унізе: Юзюк Хруцкі, сын мастака Хруцкага, — алейны партрэт, намаляваны мастаком Ів. Хруцкім у 1855 г. у Ф. Захарнічах (Полаччына). Здымак зроблены фат. Шыманчыкам у Слоніме з арыгіналу, які знаходзіцца ў Слоніме (собскасць унука мастака).

Здымак з арыгіналу фатаграфіі Язэпа Шыманчыка.

ГІСТАРЫЧНАЯ ДРАМА У 9 АБРАЗОХ

У гэтым годзе на Беларусі асвабіла шырока ў ірашчэ адначасова наша нацыянальнае святая — 25 сакавіка, дзень, у які ў 1918 г. была абвешчана незалежнасць Беларусі. Беларускае Цэнтральнае Рада ў згодзе з Генеральным Камісарам Беларусі аднавілася, была ва ўсе акругі асвабодзіла плян святая-каліноўскага 25 сакавіка. Важнае мейсца ў праграме гэтых святая-каліноўскага займалі рэзэрваты аб жыццё і дзейнасці выдатнага сына Беларусі, змагага за волю нашага народу, народнага правадыра-дыктатара ў паўстанні 1863 г. на Беларусі — Кастуся Каліноўскага. Ягонае імя з'яўляе з'яўляе святая-каліноўскага і асвятляе нам шлях у будучыню. Асоба сапраўнага Кастуся Каліноўскага прысвечана намяла гістарычны і мастацкі творчы — паэма, вершы і г. д. Старэйшы беларускі тэатр-драматург Я. Міровіч у свой час напісаў драму «Кастусь Каліноўскі». Вельмі сцільна, іна аднавілася вышэйшым вымогам драматычнага мастацтва і ў 1923 г. да 1930 г. з вялікіх поспехам паказвалася на сцэне Беларускага Тэатру ў Менску. У часы змагання з беларускімі нацыянальнымі сіламі бальшавікі ўвады забаранілі паказ гэтых драм, як забаранілі дадатна панаіма і самое імя К. Каліноўскага.

Гэты твор чалкам пабудаваны на запэвадзінх гістарычных фактах, якія мелі месца на Беларусі ў 1863 г. Аўтар добра вывучыў гісторыю гэтага паўстання і правільна падае змяненне Каліноўскага як супраць маскоўскага ўладу, гэтак і супраць польскіх панюў, з іх прадстаўніцтвам — белым жондам.

На чале г. зв. «чырвонага» жонду, які абараняў ітарэсы Беларусі і Літвы, Кастусь Каліноўскі выявіў найбольшую паслядоўнасць у змаганні за незалежнасць ітарэсы Беларусі і дасягнуў сабе вечную паніну ў беларусаў.

Драма «Кастусь Каліноўскі» і пачынаецца абразом, у якім выяўляецца поўная процілежнасць беларускіх народных ідэалаў К. Каліноўскага — з аднаго боку, і польска-магнацкіх, абшарніцкіх інтарэсаў, якія абараняліся г. зв. «белымі» жондамі — з другога боку.

Напружана развіццёй падзеяў, высокае майстроўства развіцця інтрыгі, непадарбана драматычнасць робяць гэты твор класным узорам беларускае драматургіі і засяговава неадкладнага паказу на сцэне беларускіх тэатраў. Мы дру- куем тут версію прапанаваную беларускім літаратарам У. Глы- бінным спысак сцэнаў твораў і-жа апрацаваны і адрадаваны

Калиноўскі
Сьвентаржэцкі
Біскуп Красінскі
Лапа
Серакоўскі
Дэюлёран
Домб
Старбейка
Вайцэхоўскі
Камэрдынар.

(Аб'яднанае пасаджаньне белага і чырвонага часовых народных жондаў Беларусі. Кватэра Лапы. Сябры чырвонага жонду сядзяць асобна збоку. Сябры белага жонду займаюць цэнтральную частку пакою.)

ЛАППА: Прашу, панове, да стала, абганарыць, гэтак сказаць, погляды, а калі зьбяруцца ўсе, — пачнём наша паседжаньне. Ваша эксцэленцыя, будзьце ласкавы, мёд-пятага 30-га году са сляпоў князя Чартарыскага (налівае бакал).

БІСК. КРАСІНСКІ: Я у думці кранаюся бакалам з князем. Шлю яму у датеку Францію має пичарія нажадзінні бачыць яго зноў у шэрагах байцоў за перу, айчыну і наш народ.

ДОМБ: Ненадзейна баён: аноў збляжыць у Парыж, як у
30-ым годзе.

ЛАПША: А вы на яго месцы пакладзеце галаву з пяціноскімі маскоўскімі катом?

БІСК. КРАСІНСЬКІ: Пропаную подияць бакалы за першага змагальніка — князя Чартарыскага і за свабоду.
(Уваходзяць Сьвентаржэцкі.)

СВЕНТАРЖЭЦКІ: Добры дзень, панове. Чулі? У Варшаве ужо пачалося, ёсць зноўныя весткі. Паліцыя перайма- джала дэманстрантам, — не закідала каменнямі. Было выдзігана войска. Ёсць ахвяры...

БІСК. КРАСІНСКІ: (жогнаецца). Пачатосі.
СЬВЕНТАРЖЭЦКІ: Але, пачатосі. Прыйноў час і нам па-
чаць. Я-б парадзіў зчыніць больш шчыльна вакны:
ходзяць пагоду!

ЛАППА: О, ня турбуйцесь, зроблены усе захады: на ярыце
стаяць нашы і ледзь-што, — дадуць знаць.

БІСК. КРАСІНСКІ: А вы што-ж затрымаліся?
СЪВЕНТАРЖЭЦКІ: Убачыў патруль, пакарушў з чыары, галі.

ны па завулках.

ЛАПША: Дарэмна. Тут бясьпечна. Дзе менскі маршалак шляхэцтва, там бясьпечна. Хе-хе-хе.

СВЕНТАРЖЭЦКІ: Леяльны ў відносінах да маскоўскай
улады?

ЛАППА: Не такі лёзальны, але (прыніжаным тонам) верна-
падданы раб «Его Императорскаго Величества Всероссийскаго

БІСК. КРАСІНСКІ: А што-ж гэта наш вернападзаны пан Се-

ракоўскі позьніца?

СЪВЕНТАРЖЭЦКІ: Да нас ён з Пецярбургу?

БІСК. КРАСІНСКІ: А плян узгоднены з Варшавай?

ЛАППА: Ну, зразумела... распрацаваў супольна з Агрызкім у Цэнтральным Пецярбургскім гуртку. Ён сядзе да нас, як

ДОМБ: Ён назначаны за выкладу?

СТАРЕЙКА: Гэта ваш, белы жонд назначыў.

БІСК. КРАСІНСКІ: Лічу, што як наш, так і ваш жонд, гэта

адно. Вось чаму вы і запрошаны на паседжаньне. Зараз павінен быць тут пан Серакоўскі; у яго распрацаваны плян

чиннасьці, мы яго супольна абмяркуем, а там з Божай да-
памогай, пад натхненнем адной ідэі пачнём паўстаньне.

СТАРБЕЙКА: Ці-ж да адной, ваша эксцэпцыя?

БІСК. КРАСІНСКІ: Зразумела, мета одна: скінучь хамут
маскоўських кзцапаў і даць волю нашай айчызны.

ДОМБ: Якой?
БІСК. КРАСІНСКІ: Я гавару аб Беларусі.
ДОМБ: А якая? ..

ДОМБ: А калі вы, панове, сталі личыць Беларусь сваёй ачыізнай? Ці тады, як пераехалі з Варшавы, ці калі увайшлі ў мінулае беларускае жыццё?

СЬВЕНТАРЖЭЦКІ: А калі пан чырвонага жонду стаў бела-
русам?

ДОМБ: 3 тае пары, як радзіўся.

СТАРБЕЖКА: А для мене цікава: нешта нимат контушаў і

святых сутан за гэты час пачало лічыць сябе сынамі сяр-
мяжнай Беларусі. Дзе былі гэтыя зблудзіўныя сыны ра-
дзі? Чаму аб іх нічога не чуць?

ВАЙЦЯХОУСКИ: Яны у Варшаве шмалі контуны і прымалі
важны а карацэйскага алакацху: каб пазбавіцца сярмяж-

БІСК КРАСІНСКІ: Наше незрозуміле бородило

ВАЙЦЭХОУСКІ: Незразумела? Так. Можа быць для вас незразумела і наша воля?

СЬВЕНТАРЖЭЦКІ: Гм... наша і ваша адно і тое.
РАЙЦЭУОЎСКІ: Набралася. У нас на парніках было ці прысьне.

...ні прывітанствую, ні гаспадароў,

се працуюць, на карысць сваёй ашчаднасці, а не для свайго гэтагаўнікаў-памешчыкаў. Што-то маскалёў, што-то пазікаў. Пана пана, няма і хама!

ЛАПША: Панове, чыі?

ДОМБ: А што, воля чырвонага жонду не падобна да чыі? Бе гэта?

СВЕНТАРЖЭЦКІ: Гэта ня воля, а гвалт!

ДОМБ: А прымушаць сяіны пад бізном працаваць на існа-доўжымжната пана - гэта што, ня гвалт?

СВЕНТАРЖЭЦКІ: Гэта... гэта натуральныя умовы, утвораныя самой прыродай: курыца нясе яйкі не для сябе, а для сваіх гаспадароў, карова дае малако не для сябе, а для сваіх гаспадароў, конь існуе не для сябе, а каб на ім селянін працаваў, а мужык-селянін існуе для таго, каб працаваць на пана - усё гэта натуральна. Ніжэйшае, гэтак сказаць, стварэнне існуе на карысць вышэйшага.

ДОМБ: А што, калі гэта ніжэйшае і вышэйшае, пана і хама нараўняць?

СВЕНТАРЖЭЦКІ: Фі! Гэта супярэчнасць натуры

ЛАПША: Гэта гвалт!

ДОМБ: Зразумела, гвалт, бо вам прыдзецца разлучыцца з тысячамі дзесяцін зямлі; дзеці таго, што селянін ня будзе пад бізном араць панскіх загон, а вы самі прыдзецца хадзіць за сахой. Толькі араты мае права на зямлю, і вам ня прыдзецца ганяцца за зямлёю, якая абліта потам мужыка-селяніна.

ЛАПША: Загаварыліся, даражэнькі. Ваша праграма неадпаведная мажэнтэ і ніжэйшадзея. Перш, чымся стаць за сахой каму-б там ні было, трэба забяспечыць спакойную працу, а для гэтага трэба усім да аднаго з аружжым у руках замяваць волю, а з ёю прыйдзе і спакойны праца.

ДОМБ: Так, волю вы возьмеце сябе, а «спакойную працу» ахвяруеце мужыку-селяніну. «Працуй, міты, хадзі за сахой на панскіх загонях, працуй на пана ад раніцы да цёмнай ночы, а не заходай -- бізном прымусім дзеці таго, што воля - «панская». Пазбавішы мужыка ад маскала, пан сам мацней сядзе яму на карак і будзе бізном сьцябаць! Дык якая-ж карысць мужыку ад такой волі. Ці маскаль будзе быць бізном, ці свой пан... Я лічу, што апошняе больш крыўдна. Як-жа, сваёю кроўю мужык волю здабыў, а пан не украў.

БІСК. КРАСІНСКІ: Вы вельмі мысліцесі і дарэмна уносіце наадта гарачнасці. Час пакажа, што будзе далей, а пакуль-што паміж намі не павінна быць супярэчнасцяў. Трэба памятаць, што толькі агульным напружаннем сілы і з Боскай дапамогай мы дасягнем таго, да чаго імкнёмся. Вызваленне народу ад маскалаў -- нось грунтоўнае наша заданне.

(Уваходзіць камэрдынер.)

КАМЭРДЫНЭР: Яснавельможны пан Серакоўскі.

УСЕ: А-а-а... ярашце.

(Лаппа выходзіць на спаткінае.)

БІСК. КРАСІНСКІ: Спэдыюся, наша размова ня будзе перашкодаю у далейшай нашай працы. (Падае руку.)

(Уваходзіць Серакоўскі і Лаппа.)

ЛАПША: А мы думалі, што цягнік спазьніўся.

СЭРАКОЎСКІ: Не, я затрымаўся з кур'ерам з Варшаны.

ЛАПША: Знаёмы? Прадстаўнікі чырвонага жонду.

СЭРАКОЎСКІ: А-а. Вельмі рады бачыць нас тут на схолдзе, які вырашыць наш лёс.

ДОМБ: Лёс нашага народу.

СЭРАКОЎСКІ: Але, так. І хаця (Прынімае) я і капітан расейскага генеральнага штабу, але для вас, панове, я -- вывада усіх аддзелаў паўстанцаў Беларусі і Літвы.

УСЕ: Вітаў!

СЭРАКОЎСКІ: А пана Каліноўскага няма?

СТАРБЕЙКА: Чакаем з хвіліны на хвіліну.

СЭРАКОЎСКІ: Як у нас, ваша экспэлекцыя? Прамовы маюць уплыў? Запісваюцца у паўстанцы?

БІСК. КРАСІНСКІ: Даў загляд усім ксяндзам. Але ніяка, урад сочыць.

СЭРАКОЎСКІ: Нічога. Хутка будзе другі ўрад, наш. Уласны.

А у нас, панове, як аддаеца фармулёўка?

ДОМБ: Весткі маюцца у Каліноўскага.

СЭРАКОЎСКІ: Вельмі добра, трэба сыпшацца з арганізаваным аддзелам. Я маю весткі, што ў Варшаве ўжо пачалося. Трэба карыстацца мажэнтэ і ўзгодніць нашыя чынысці з Варшаўскім жондам. У той час, калі маскоўскі ўрад будзе змагацца барацьбой з паўстанцамі і «Царскае польскае», мы павінны раптоўна і з пэўнасцю падняць паўстанне на Беларусі і Літве і, дружна вядучы справу, дасягнем поўнага вызвалення Беларусі ад царскіх жандараў.

Паталыя Арсеньяны

ВЯЧОРНЫЯ АБРАЗКІ

Вітрамы змрок. Старыя вербы
Над рэчкай праймаюць плыць
Па шэрай, вольнай патаціне.

Угары, пра: рэзкіх хмары шчыры,
Зіркае месці круглатвары
Ажэнасі.

Зіркае ў цемру, што лагчына
Паўзе і віліцяю сьвежан
Дубцы лазы надрэчнай мочыцы.

А вецер трэпе балачыны
У гары раскіданай адзежы
І ў далі валочыцы.

ДОМБ: І паставіць свай.

СЭРАКОЎСКІ: Плян чынысці мною ўжо апрацаваны. Сродкі маюцца. Цяпер застаецца толькі прыняць мой план, падчыніць сілы і з Богам за вызваленне.

ЛАПША: Я лічу, што можна прыстаць, і тады змыс і наша паслджанне.

ДОМБ: Я-б лічыў патрэбным пазнаёміцца з паглядамі і прайшчымамі чырвонага жонду.

СЭРАКОЎСКІ: А, пана Каліноўскага?

ЛАПША: Я думаю, што адсутнасць пана Каліноўскага не перашкоджае нам азнаёміцца з кароткіх рысах з пзнам, іды да таго-ж наўрад пан Каліноўскі і вы, панове, будзеце пірэчыць, бо зноў кажу -- мэта адна. Нязгоднасці могуць быць толькі у драбніцах.

СЭРАКОЎСКІ: Зразумела, і на мой пагляд пан Каліноўскі будзе згодзен з большасцю. Дык вось, панове, у кароткіх рысах, -- мой план справы ухвалены ў Нецярбурзе нашымі.

ДОМБ: Кім?

СЭРАКОЎСКІ: Нашымі.

ДОМБ: Вашымі? Так, так.

СЭРАКОЎСКІ: І, жонд нарадовы пасылкі, а кажны павес да памешчыкаў на некалькі сваіх агентаў (эмісараў).

II. Агенты, супольна з памешчыкамі павінны схіліць сяіны на сваю старану і арганізаваць з іх вылікі аддзела.

III. Паслы арганізацыі вайсковых аддзелаў жонд нарадовы абдымае гэтыя асобныя аддзелы ў адну агульную армію, з якой і пачынае барацьбу з расейскім войскам.

IV. Жонд нарадовы і, ідэюна, вывада накіроўваючы, усё свае сілы на тое, каб як мага надалей працягнуць паўстанне: папершае для таго, каб на нас зьвярнуць увагу Эўропы, а надругое -- каб дасягнуць ейнага спачування і дапамогі, а на гэта спачуванне мы можам разлічваць, грунтоўчыся нось на якіх довадах.

Мы ведаем, што прыні Напалеон III зьвяліецца-куза-нам французскага імператара, які прыхільны да пацякаў. Князь Чартарыскі і іншыя за час паўстання схіліць французскага імператара на старану пацякаў і ён, карыстаючы сваёй магутнасцю, уцягне ўсю Эўропу. Нашле ў Нецярбург некалькі пагражаючых нот; расейскі патахныч урад спатэаеца, бо з аднаго боку Эўропа, -- а з другога -- паўстаўшая Польшча і Беларусь. У самой-жа Расіі, дзякуючы існаваньню парты Герцена і Бакуніна, ня зусім спакойна; дзеці гэтага расейскі ўрад бяспрэчна выканане ўсе патрабаванні Эўропы і дасць поўную аўтаномію паўстаўшым за снаю незалежнасць народам.

Вось чаму мы павінны, як мага, далей працягнуць паўстанне, а для гэтага патрэбна поўнае аднаньне; ніякіх супярэчнасцяў не павінна быць. Мэта адзіная, вялікая, сьвятая і з дапамогай Чанстахоўскай і Вострабрамскай Магак Боскіх мы скінем маскалаў і вызвалім наш народ.

Цяпер у кароткіх рысах план пачатку вайсковых апрацаў. Калі ўсе сілы будуць аб'яднаны ў адно цэлае, перш за ўсё трэба захапіць крапасіцы Дзанабург і замацавацца. Для гэтага трэба неадкладна напірацца дазволу на збудаванне касылёту ў самой цятадалі, а потым граф Плятэр над выглядам работнікаў будаўніцтва касылёў вадзіць некалькі сот вэбронных паўстанцаў, якія аб'я-

12

В. ЛАСТОЎСКІ ЯК ЭТНОГРАФ

Як ведама, беларуская народная культура, асабліва духоўная, спарадзіла дзякуючы сваёй жывучасці і багачыню пісьмаў нялікае захаваўшыхся ў вучоных XIX і XX ст. Услед за вучонымі пачалі збіраць, запісваць і друкаваць беларускую народную творчасць таксама і розныя выпадковыя людзі. У выніку гэтага стварылася даволі багатая друкаваная этнаграфічная літаратура, якая нясуменна прычынілася ў вялікай меры да адраджэння новай беларускай літаратуры. Успомнім вось хаця выдатных аўтараў з гісторыі беларускага этнаграфічнага збору: З. Радзінка, Ю. Крачкоўскі, Багдановіч, Раманаў, Шэйні, Нікіфаровскі, Федароўскі, Карскі і інш. Гэтыя аўтары мелі на разрэканна сваймі працамі пэўнае багацце беларускай душы, беларускага народнага таленту. І на сяміна іхнія працы з'яўляюцца, можна сказаць, галоўнымі крыніцамі для габінэтных працаўнікоў-даследчыкаў беларускага этнаграфічнага збору.

В. Ластоўскі, працуючы над беларускімі слоўнікамі і інш., напісаў та вынікаў арук працы ўспомненых аўтараў, а ў насабавіцы Раманава і Федароўскага. Вось ён бачыў, што нічога ня ўсе ахоплены друкаваным у галіне беларускага этнаграфічнага збору, што шмат чаго яшчэ недакладна зроблена і таму сам браўся і за гэту галіну.

Заінтарэсаваны В. Ластоўскага на ніве беларускай культуры, як ведаем, былі проста неабмежаваныя. Ён за ўсё браўся і ўсё рабіў, што толькі мог і умеў зрабіць для добра свайго крыніцкага народу. Порука збіраўшым гістарычных, літаратурных і моўных матэрыялаў, збіраў В. Ластоўскі і этнаграфічныя багатыні свайго народа.

У дыялогу будучага біяграфу В. Ластоўскага, мы тут падаём ягоныя этнаграфічныя працы:

Ластоўскі В.: Загадкі. Вільня, 1918, бал. 24.
Ластоўскі В.: Прыпешкі (Песні і песенкі). Вільня, 1918, бал. 32.

Ластоўскі В.: Калындныя песні. Гісторыя Беларускай (Крыўскай) кнігі. Коўня, 1926, бал. 631—632.

Ластоўскі В.: Матэрыялы да беларускага дзяліка. «Крыніца», Коўня, 1923, № 4, бал. 40—44.

Власт.: Жылыя старасивеччына. «Крыніца», 1926, № 1, бал. 73—78.

Власт.: Случкіны паясы. «Крыніца», 1924.

Власт.: І. П. Фуриан. Крашаніна (Рэцэнзія). «Крыніца», 1925, № 2, бал. 119—120.

Власт.: Крыўска-беларускі іменьнік. «Крыніца», 1923, № 6, бал. 34—43.

В. Л. Таўтагін (выбрана з Раманава, Шэйна, Крачкоўскага і запісаў В. Л. з 1910—1914 г.г.). «Крыніца», 1924, № 1, бал. 90—91.

В. Л. Крыўскі нарынт аб Ільі Мурэмні. «Крыніца», 1924, № 2, бал. 27—31.

Л. А.: А. Шлюбскі. Крашаніна (набінэлка). Рэцэнзія. «Крыніца», 1926, № 1, бал. 115.

Л. А.: Крыўска-беларускі прыпешкі. «Крыніца», 1923, № 6, бал. 4—8.

Л. А.: Аб значэнні слова «бонда». «Крыніца», 1923, № 3, бал. 51—52.

Т. О.: Казкі. «Крыніца», 1923, № 4, бал. 6—8.

В.г.: Аб каменях-краўцох. «Крыніца», 1923, № 6, бал. 46—47.

О. У.: Навяя і куляні. «Крыніца», 1926, № 1, бал. 107—108.

С. Т.: Эпізод смерці «Кастуса». «Крыніца», 1926, № 1, бал. 107.

Т. О.: Сонечнае калесо. «Крыніца», 1926 г., № 1, бал. 111.

У. С.: Што такое «Дунай». «Крыніца», 1923, бал. 52.

В. А.: Прага, прога. «Крыніца», 1924, № 2, бал. 107.

Пагаганіні: Да шукання крыніц народнай творчасці. «Крыніца», 1923, № 3, бал. 44—47.

Пагаганіні: Крыўчанскія дзяды. «Крыніца», 1927, № 12, бал. 66—69.

Пагаганіні: Пагост. (Успаміны з нядаўняй мінуўшчыны). «Крыніца», 1925, № 2, бал. 86—90.

Ю. Верашчака: Смаленская легенда аб сьв. Мэркурыі. «Крыніца», 1924, № 1, бал. 23—31.

Ю. Верашчака: Стара-беларуская калідака. «Крыніца», 1924, № 4, бал. 34—35.

В. Л.: Крыўчаны і іхныя словы. «Наша Ніва», Вільня, № 50.

Ластоўскі В.: Аб ганарысцым нашым даўней і цяпер. «Н. Ніва», 1913, № 10.

Власт.: Сож і Непо. «Н. Ніва», 1911, № 2.

Власт.: Купальне. «Н. Ніва», 1911, № 25, 26; 1912, № 22.

Власт.: Каліды. «Н. Ніва», № 51, 52, 1914 г.

Власт.: Каліда-граманіца. «Н. Ніва», 1909, № 51, 52.

Л. В.: Колькі словы аб даўняй перы беларусаў. «Н. Ніва», 1910, № 15, 16, 17.

Л-скі: Каменная труна (беларуская народная легенда). «Гоман», № 5, 6, Вільня, 1917.

В. Л.: Абычаёвае права беларускага сялянства. «Гоман», 1917, № 21, 24.

Як бачым, В. Ластоўскі, дзяля недахопу адмысловага этнаграфічнага часопісу, друкаваў сабраныя этнаграфічныя матэрыялы і апрацаваныя ў тагачасных беларускіх газетах і ў часопісе «Крыніца», які выходзіў у Коўні ад 1923 да 1927 г. (да выезду В. Ластоўскага ў Менск). Дык вось В. Ластоўскі друкаваў этнаграфічныя матэрыялы ў газэце «Гоман», «Наша Ніва», якія выходзілі ў Вільні, і ў часопісе «Крыніца», што друкаваўся ў Коўні.

У сямінашніх вясных абставінах мы маем магчымасць падаць весткі толькі аб тых працах (этнаграфічных) В. Ластоўскага, якія друкаваліся за межамі былой БССР. Асыярожна можна дапусціць, што ў былой савецкай Беларусі Ластоўскі ніякіх сваіх этнаграфічных працаў ня выдаў. Быў ён там заняты перадусім працаю арганізацыйна-адміністрацыйнай у Інбелкульт. Пры тым, Ластоўскаму давялося працаваць у Акадэміі толькі тры гады; пасля быў высланы з Беларусі.

В. Ластоўскі над этнаграфічнымі працамі рэдка падпісваў сваё поўнае прозвішча. У большыні ён пісаў пад рознымі псеўданімамі, якія пашчасцілі раскіданаць, дзякуючы ягонаму блізкаму супрацоўніку, фактычнаму рэдактару часопісу «Крыніца» — А. М. і гэтым навалячыць бібліяграфічны багаж В. Ластоўскага ў галіне беларускай этнаграфіі.

З навуковага гледзішча заслугоўваюць на ўвагу тым этнаграфічным матэрыялы В. Ластоўскага, якія хіба ён і сам уважаў за менш вартасныя, з пайменна падпісаным псеўданімам «Пагаганіні» і некаторыя з тых, што друкаваліся ў «Нашай Ніве» і «Гомане». Шырэй аналізаваньне гэтых матэрыялаў мы дзяля арганізацыйнасьці месца ў часопісе ня маем магчымасці, але падчыркнём, што «Пагаганіні» апяраваны і ўспаміны «Пагост», «Крыўчанскія дзяды», а таксама «Да шукання крыніц» народнай творчасці маюць нілікую этнаграфічную вартасць. Тут В. Ластоўскі бяз ніякай «напашанасці» вучонага проста, але дакладна і вобразна адмаляваў тое, што бачыў, што чуў ад сваіх дзядоў, бацькоў і суседзяў і што перажываў у дзяцінства гады ў сваёй роднай Дзісенчыне і Браслаўшчыне. Вось таму гэтыя ягоныя ўспаміны-апаваданы і маюць вялікую этнаграфічную вартасць, бо яны адлюстроўваюць глыбіню таемніц і веды беларускай народнай псыхікі.

Паўна-ж пры гэтым, што і пматэліні ішыя матэрыялы В. Ластоўскага маюць не малую этнаграфічную вартасць, як прыкладам: «Случкіны паясы», «Права абычаёвае ў беларусаў» ды інш.

Дадашы да пералічаных этнаграфічных працаў В. Ластоўскага і працу, якую ён унёс пры арганізацыі этнаграфічнага аддзела Менскага Гістарычнага Музею, пры арганізаванні этнаграфічных экспедыцый да рэдактарскай у этнаграфічных выдавецтвах пры Інбелкульты (Беларускай Акадэміі Навук), ды можам з усея ўпэўненасцяю сказаць, што імя Вацлава Ластоўскага ў гісторыі беларускай этнаграфіі будзе запісана на пачэсным месцы.

Этнограф.

Алесь Салавей

✽

Ізноў я нарадзіўся дзень спаткаў,
Мне сяміна дваццаць два гады мінула.

Час не маля... Але ён ня гушкў
Мяне ў сваёй каліцы з ласкай чула.

Мяне ён выкінуў зь яе. Адаў
На здыск пары дзюжой і злему ветру;

Хоць шмат куды няветліва кідаў
Радзіма мне заўжды была прыветліва.

Я ўспамінаю Койданаў сьві;
А потым — Менск, Лагойск з прыгожай Гайнай;

Зноў Менск, пасля — Ільля і паліны
Паблізу ў прыгажосці нявзыхайнай.

А сяміна Рыга — горад харастава;
Прыгледзішся — папуры і халодны;
Зь людзьмі сустрачешся — няпрыймальні жарства,

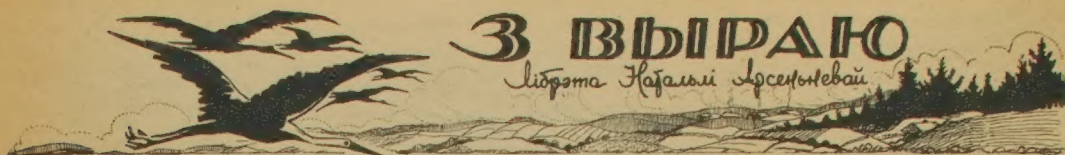
Зірнеш на сьвет — сыры і непagodны.
Тут мякка сьцелюць, але жорстка спаць.

А ў нас — хоць жорстка, але мякка цела.
Ну як радзіму мне не ўспамінаць,
Калі душа спагады тут ня страля?

Ну як, ну як, калі тут золь адна?
Калі мне вочы колець у вадчай?

Я келіх адліоты п'ю да дна
І дваццаць трыці год жыцця страчаю.

Рыга. 1. 5. 1944 г.

3 ВІРАЮ

Лібрета Катерини Ірсецької

(Праця).

ДІЯЧУЧАТИ: Святи! Святи приїхали!

МАЦІ: Ах, Божухна!

(Пачинаецца мітусня. Бацька хутка ідзе да лавы і, сеўшы пры сталі, пачынае піць пакацця у падраным хамуце. Маці кідаецца абціраць сталі і лавы, Настуля ўцякае за печ і там моцна прытуляецца да Пятруся. Чуюцца стук у дзверы. Усе маўчаць. Стук паўтараецца.)

БАЦЬКА: Прасімі!

(У хату уваходзіць Сцяпан са сваім дзядзькам — сватам, абодва ў кажухох і бурках.)

СЦЯПАН і СВАТ (Ад парогу.):

Добры вечар, людзі добрыя!

БАЦЬКА і МАЦІ (Не падмаючы галавы.): Добры вечар!
(Маўчаньне... Сват і жаніх тупаюць за парога. Дзячучаты сьмяюцца, лубіўшыся ў кучы, як авечкі.)

СВАТ: Ехалі мы ля крыніцы, Напаткалі куніцу.

Мы за куніцаю... у лясок,
Мы за куніцай... у перасок,
На ельничку, па бярэзынічку,
Ажно і заблудзіліся...
(Да маладога.) Ці-ж не?

СЦЯПАН: А тут і зачэчэрала.

СВАТ: Дзявольце, людзі добрыя, пачавайце,

Ды тавару нашага патаргавалі!

БАЦЬКА (Сядзіць, як і раней.):

Тавар?

(Вяглівай.) Сядайце, людцы, сядайце, госці будзеце!

СВАТ: Дзякуй, у хаце сядзелі,

А тавару не паглядзелі!

БАЦЬКА: Чаго-ж шукаеце, людзі добрыя?

СВАТ: А шукаем мы тую кветку,

Што цвіне і ўзімку, і ўлетку.

А я на тое прысланы,

Каб быў стол засланы!

(Пры гэтых словах гаспадар устае з лавы, падыходзіць да гасцей і ветліва запрашае іх сесці. Свят вядзе маладога за стол. Яны расправіюцца з большага. Бацька сядзіць іх на кучы. Кацярына і дзячучаты падыходзяць бліжэй і пачынаюць сьпяваць.)

ХОР: За гарою бурога вецця твешч,

Там наша Настулька вянік уешч!

За ёю татушка наслы плешч,

Пакінь, дачушка, вянік пішч,

Хадзі са мною меду пішч,

Не пакіну, татушка, вянік пішч,

Не дайду з табой меду пішч,

А мне вянік пішч — любата,

А мне меду пішч — сухата!

(Малады міргае на свата. Той нямас з кішані хустачку, пасцілае на сталі і стаўляе на ёй гарэлку і хлеб, якія ён таксама вкцягвае з кішані.)

ХОР: Націцелі гусі ды з Белыя Русі,

Селі, палі, па крыніцу,

Сталі яны вяду пішч,

Наехалі госці!

Ды з чужой валосці,

Селі яны за сталом,

Сталі яны мёд, віно пішч,

Ды кулакамі аб стол бішч...

СВАТ: Ну, дык які?

Ці знойдзем мы ў нас тую кветку,

Што красе ўзімку і ўлетку?

БАЦЬКА: Штось вы ўнімлію, якую гэта кветку?

(Бярэ за руку Кацярыну і падносіць яе да стала.)

СВАТ: Не, не, гэтая!

ХОР: Не, не, не, гэтая!

БАЦЬКА (Хапае за рукі іншую дзячучку.):

А мо' гэтая вам да спэсуба?

СВАТ: Не, не, гэтая!

ХОР: Не, не, не, гэтая!

БАЦЬКА (Цягне за руку Настулю.):

СВАТ: Але, гэтая!

ХОР: Але, але, гэтая!

КАЦЯРЫНА (Сьмяецца.):

Ды пашто нам краска тая?

СВАТ: А ёсьць тут у міне агароднічак.

Ён не паліваць будзе,

Ён не даглядзіць будзе!

(Паказвае на маладога.)

КАЦЯРЫНА: Ён? Ды дзе-ж ён патрапіць?

ХОР: Дзе-ж, дзе-ж патрапіць?

(Усе сьмяюцца. Маці падыходзіць да стала, засьцілае чысты абрус і стаўляе на ім свату гарэлку.)

СВАТ (Устае і выходзіць на сярэдзіну хаты.):

Сцяпан мой не патрапіць?

(Хвасьлява.)

Ён — гаспадар у хаце.

А хата ў яго, хата!

Усім рэда! Усім багата!

Ў садку у нас — ці чулі?

Растуць па пудзе дубі,

Гурочкі ў гародзе

Дык роўныя калодае!

А пчола нашы, пчола!

Із добрага сакала!

Назносціць столькі меду,

Што склен наб'ём, як лёдам!

Авечкі ў нас, як коні,

Каполі — як сьвоньнікі,

А ўсяго-ж чыста — многа!

Ну, словам — дзякуй Богу!

(Малады задаволены ківае галавой.)

МАЛАДЫ: Так, словам дзякуй Богу!

ХОР: Так, дзякуй, дзякуй Богу!

СВАТ: А малады — разнажына,

Разумны і адважны!

Дасьць лёс з вайком сустрэцца,

Дык на'т не скажыцеца!

Чарта сустрэне ў ночы,

На'т не апусьціць вочы,

(Штораз бліжэй у азарце падыходзіць да стала.)

А толькі замахнецца!

(Замахваюцца і, нячухачы, ўдарыць маладога.)

МАЛАДЫ: Ай! (Сьмех.)

СВАТ: Даруй! Была...

(Далей.)

Ну, хто-ж не пакахае?

(Выцірае хусткаю лоб і сядзе.)

МАЦІ (Стаўляе на стол чарку.):

Ой, хто-ж не пакахае!

ХОР: Не пакахае, не пакахае!

СВАТ (Адсяпаўшыся.):

Ну, як жа-ж будзе?

МАЦІ: А гэта як дачушка скажа!

БАЦЬКА: Нямовіць, ня будзем!

МАЛАДЫ: Настуля! Падуж-ж ты міне не кахаш?

СВАТ: Ну, што-ж?

(Маўчаньне. Настуля стаіць плячымі да хаты і калупае пальцам печ. Побач з ёю, заціснуты кулакі, стаіць Пятрусь.)

ХОР: Ліцелі каршунны пераз бор,

А селі каршунны к нам на двор.

Чаго-ж тыя каршунны літаюць,

Яны шэрую качачку шукаюць.

Прыляцелі каршунны а сакалом.

Пасадылі каршунноў да сталом.

Частуюць каршунноў, частуюць,

Шэрую качачку не ратуюць.

А ты, шэра качачка, хавайся,

Лютаму сакалу не' давайся!

Бо ён цябе, качачку, прыклоне,

У чужую старану панесе!

МАЦІ (Сіжком цягне Настулю за стол.):

ПІТРУСЬ: Ня стрывай, дзеду!

ДЭД: Ціха, хлопчы, ціха!

Перня гарэлка — не заручына!

ПІТРУСЬ: Ададаўчы-яе — заб'юся!

ДЭД: Сунякойся!

(Сцяпан прабуе прытуліць і абняць Настулю. Тая ўхіляецца.)

СВАТ: Ня чурайся яго, красачка!

Ён як пачае — як мёдам пасмаруе!

МАЛАДЫ (Склавшы): Але, але!

Ды ці-ж тое яшчэ і патрапіць?

(Агульны сьмех. Пятрусь прыкладае гэтае сьпіне з заціснутымі кулакамі, а насць няпрыкметна кідаецца з хаты.)

СВАТ (Нахівае гарэлку ў чаркі.):

Дык н'ём баран?

БАЦЬКА і МАЦІ: Хай сама кажа!

ХОР: Ды пераз мой двор,

Ды пераз мой двор,

Ціцера ліцела.

Ды ня даў мне Бог,

Ня судзіў мне Бог,

За каго я хацела.

З кім я стаяла,

Размудзіла.

Ды падарачкі брала.

З каго піла,

Сьмяялася,

Сама таму дасталася!

МАЛАДЫ: Дык ты з міне піла?

СВАТ (З абурэньнем): Што ты?

Хто-ж з цябе пішч будзе, хіба дурань?

(Усе сьмяюцца. Малады хіпае Настулю і хоча пасадыць сабе на калені і пацалаваць. Настуля вырываецца, сват рагога, задаволены. У гэтым часе у сенях разьзятаецца страшэнны стукат і грукат, дзверы з шумам рашчынаюцца і у хату ўрываецца натоўп мужчын у шапках, насуненых на вочы ці у кажухох, воўнае дагары, з кіямі і віламі; наперадзе іх — пераврануты Пятрусь, які кідаецца да Сцяпана.)

НЕЗНАЕМАЯ: Цой-га! Цой-га! Бары яго! Ніжы яго!

(У хаце паўстае страшэнны перапах.

Дзячучаты з піскам ціснуцца па кутках, сват лезе над стол, а малады, трысчучы ад страху, спрабуе ўлезці пад печ.)

ДІЯЧУЧАТЫ: Ай, разбойнікі, разбойнікі!

Ай, ай!

(Працяг будзе)

Нямецка-беларускія размовы

Абзначэнне вымоў нямецкіх
словаў беларускімі літарамі:

а, э, і, у, о: — вымаўляюцца прама; г: — як г у слове гавак ці ланіскае г; ю: — як і, але з выцягнутымі пусламі; ö: — як э, але з выцягнутымі пусламі; н: — як н, але вымаўляюцца праз нос; усе іншыя літары — як і беларускія.

Wieviel bin ich Ihnen schuldig (віфіль бін іхх іяэн шўльдіх)? — Колькі я павінен Вам заплаціць?

Können Sie mir ein Paar Stiel auf Bestellung machen (көннєн зі: мір айн пар штіфаль аўф бєлєстєлєн мэхєн)? — Ці Вы можаце мне зрабіць пару ботэў на заказ?

Gut, mein Herr, ich will gleich Mass nehmen (г'ут, мєйн г'єр, іхх віль г'лєйх мас нємєн). — Добра, спадару, я зараз здайму мерку.

Für meine Arbeit garantiere ich (фюр мєйнє арбайт г'арантєрє іхх). — Сваю працу я гарантую.

Können Sie mir diese Schuhe zu heute nachmittag besohlen (көннєн зі: мір дєзє шўцэ н'у г'єйтє нэхмтєк бєшєлєн)? — Ці Вы можаце падбіць падшоскі пад гэтыя каманы да свёнага папэўнага?

Setzen Sie auch neue Absätze darauf (зєтєн зі: аўх нєўє абзєтє дэр'аўф). — Прыб'іце таксама новыя абсаны.

Der Absatz ist ganz schiefgetreten (дєр абзєт єст г'анц ш'єфг'єтєтєн). — Заваік дэсім крыва зношаны.

Ein kleines Loch ist im Leder (айн клєйнєс лєх єст ім лєдєр) — У скуры невялікая дзірка.

Setzen Sie einen Flick darauf (зєтєн зі: айнєн флїк дэр'аўф)! — Накладзіце латку на ёй!

Gesinde, Land (г'єсїндэ, лєнт). — Хутар, зямля.

Ein Gesinde von fünfzig Hektar (айн г'єсїндэ фон ф'єнфїгїхх г'єктэр). — Хутар у пяцьдзясят гектараў.

Der Bauernhof liegt am einem Flusse (дєр бəўєрн'аф лїєт ам айнєм фл'усєс). — Сялянскі хутар ляжыць пры рацэ.

Haben Sie dieses Grundstück gepachtet (г'абєн зі: дїзєс г'р'ундшт'єк г'єпэхтєт)? — Ці Вы арэндуеце гэты грунт?

Nein, ich bin Eigentümer des Grundstückes (нєйн, іхх бїн айг'єнт'ємєр дєз г'р'ундшт'єкєс). — Не, я ўласнік гэтага грунту.

Wem gehört dieses grosse Gut (вєм г'єх'єрт дїзєс г'р'єсєс г'ут)? — Каму належыць гэты вялікі двор?

Es ist ein Staatsgut (єс їст айн штəтєс-г'ут). — Гэта дзяржаўны двор.

Ля паштовай скрынкі

— Чаму ты, Алесь, ля паштовай скрынкі бібікі б'еш?

— Я пашлаў перш у часаніс. Ну, а адказ, кажучы, чакай у паштовай скрынцы. Вось і чакаю...

Задаволіў

— Паслухай... Калі я туды пайду, дык там знаходзіцца тэатральная плошча?

— Калі-б ты туды і не пайшоў, дык яна знаходзіцца там.

Ля хаты-чытальні

— У дзебе курільная панерка ёсць?

— Бачыш: хату-чытальню адчыняюць, там павінна быць.

У Заг'е

— Паслухайце, грамадзянкі, мы жадаем павярнуць у Даніэлючым, а ў зяіне маісана Рыгароніч?

— Ды вы, грамадзянін, напружце, калі-ласка. Пакуці, я ў чарэе стаю, дык у другога закахалася.

На перавыбарах

Адзін прамоўца на перавыбарах у кааператыву сказаў:

— Старых расстратчыкаў мы адхілім і наберам новых.

Апэтыт

— Эх, бяда!.. Пранісэў доктар майму Лявону чарку перад алей...

— Дык-жа-ж тут нічога страшнага няма.

— Як няма? Ён-жа пачаў піць есць па пачынальні, рабэў у дзень!

— Бабулька, ты да нас пяхком п'рышлэ?

— Пяхком, дзетка.

— А чаму-ж тата кэжа мамусі, што нєбє чорт прїнїс?

Пэўны сродак

— Чаму ў нїбє такі выглед? Ты хворы?

— Страннєнна балїць галава.

— Ты нєдаєм, калї ў мянє балїць галава, дык парта маєй нявєснє пацаловань мянє.

— Тады унесь боль рэнтгєна прахаднїц.

— Будзь хлопцам, скажы мнє єйнє адрыс.

Намплїнїзєт

Госп'є, ушїршнє навєдаўшы дєм калєсї, з лїхнїлєннєм кэжа гаспадынї дым.

— Якое ачєснє называємнїца з намї? Ваш муж так пїмат мнє гаварыў пра яє, єн вєс гэтэка любїць: «Мая нєнагледная Нїначка»... нї схадзїць з ягонага языка.

Гаспадынї:

— Дїўнї! Має-ж імя — Марыя.

Будучы адванат

— Якї ты дурнєнїк! Нїколї праўды нї кэжаш. Ну што-ж з дэбє будзє, калї вялікі нєвєснєч?

— Аднєкат, тата.

Хлусьня

Спадар Заїхвєнкі, праўда, што нас учора скїнулі са схаднїх?

— Бєсаромная хлусьня! Мянє толькі нєвєснєч нїцїлї у карак, а унїз я сам скїнуўсє.

Хто быў першы?

Аднєнїца мїж сробку дєкар, інжнїєр і камунїстэ заспрачалїсє аб тым, хто быў першым чалавєкам на зямлї.

Дєкар: — Я быў першым чалавєкам, бєз мнє нєльга было-б з рабрыны Адама зрабїць Еву.

Інжнїєр: — Нє, я быў першым, дзєлї тэго, што бєз інжнїєра нєльга было-б пабудавань снєт з хаосу.

Камунїстэ: — Вы абодвы памылєцєсє... Каб нї было камунїстага, дык як стварыўсє-б хаос?

Правільна

Іншчєлє: — Інччок, сьважы, як будзє ў аложнїм лїку фунт?

Інччок: — Адлїн пуд, спадар настаўнїк.

За єйнає здароўє

Жонка Пятровїчэ цяжка хворая, а єн сїдзїць так бїстурбїотна ў пїўншчє.

Алє єн кэжы, што н'є за єйнає здароўє.

Нясьмєлы

— Мой Юрка страшнєнна нясьмєлы. Я шнє такога нясьмєлага чалавєка нє спалыкала ў свайм жыццї.

— Дык як-жа єн змог ажанїцца?

— Быў настолькі нясьмєлы, што нє адважэўсє адмїніцца.

Заплата

У краму прїйшла дзв'ючана і пыталєца: — Скажнє калї ласка, колькі каштєу мятар шўку?

— Адзїн пацалунак, — адказвєе жартаўлївы крамїк.

— Будзьце ласкавы, адмеряйце мнє 10 мятраў, а рэхунак вїлнїць має бабуня.

9. Juli 1944